

a. 9165/2

AZ
ÚJ MAGYAR ESKÜDTSZÉK
ÉS AZ ESKÜDTBIRÓSÁG ELŐTTI
BÜNVÁDI ELJÁRÁS

— Népszerű ismertetés az esküdtek számára. —

IRTA:

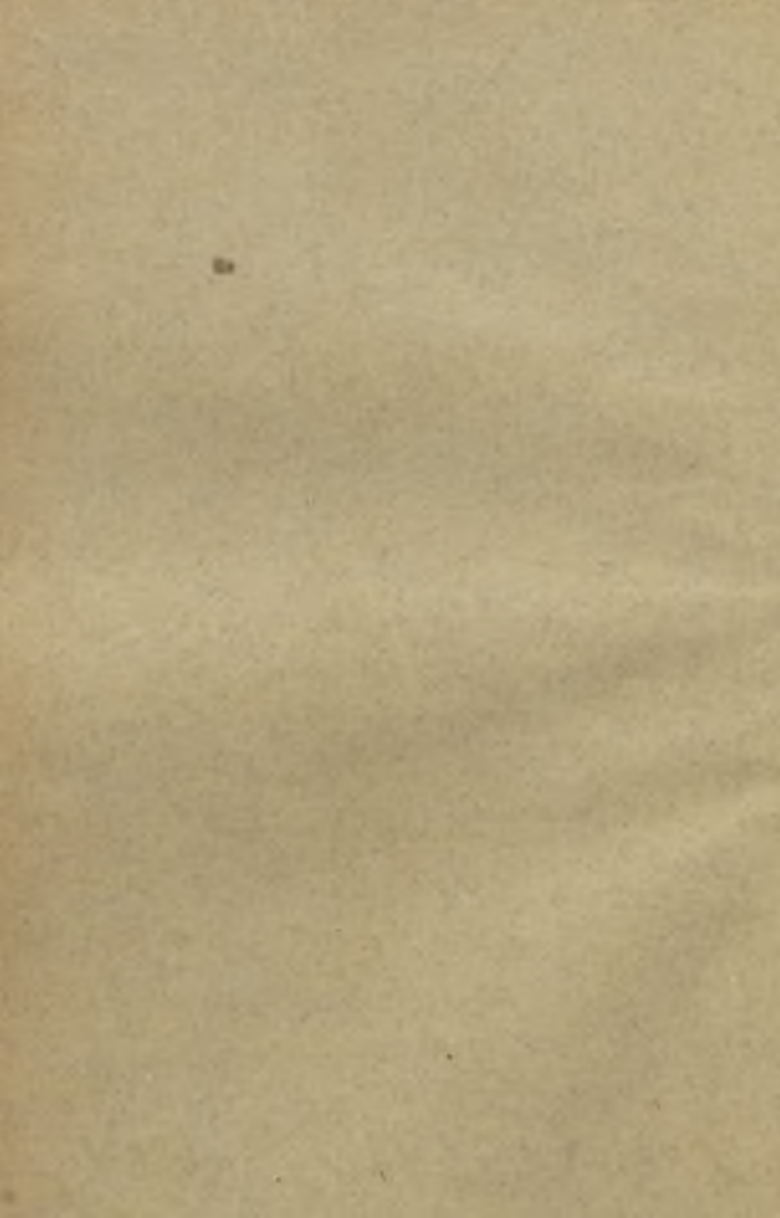
Dr. FINKEY FERENCZ
SÁROSPATAKI JOGTANÁR.

Utánnnyomás joga fentartva

S.-A.-ÚJHELY
A „ZEMPLÉN” KÖNYVNYOMATÓ INTÉZTÉBŐL.
1900.

Bevezetés.

1900. január 1-én egy nagy reform lép életbe hazánkban. Az új *bűnvádi eljárási* törvények e napon kezdik meg pályafutásukat. Ezzel a büntető igazságszolgáltatás terén is, melyben eddig csak a birói gyakorlat, illetőleg az erdélyi részekben és Fiumében egy az abszolút korból fenmaradt reakcionárius osztrák törvény s különféle elavult, már Ausztria által is rég eldobott pátensek és miniszteri rendeletek képezték a jogforrást, az egész országban a törvény uralma áll be s megszűnik végre az a szégyenteljes állapot, hogy az egységes magyar államban a büntető igazság *hattéleképen* szolgáltatattatik ki s megváltozik az a szintén nem nagy dicsőségünkre szolgáló helyzetünk, mely szerint csaknem egyedül állottunk az európai művelt államok közt, ahol a polgárok személyes szabadságjogainak védelme és korlátozása nem a törvényre, hanem a bíróságok belátására és tetszésére volt bízva.

Az új bűnvádi eljárás, mely a mai helytelen állapotokat gyökeresen megváltoztatja, három törvénycikkbe lett kodifikálva s ezek fogják jövőre a büntető igazságszolgáltatás biztos alapjait képezni hazánkban, u. m. az 1896. 33. tv. c. »A bűnvádi perrendtartásról«, — az 1897. 33. tv. c. »Az es-

küdtbiróságokról» és az 1897. 34. tv. c. »A bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről.«

E három törvénycikk életbelépését nemcsak azért lehet a legnagyobb örömmel üdvözlönnünk, mert ezek által a jogbiztosság és a polgári szabadság az eddiginél szilárdabb alapot és újabb biztosítékokat nyer s hazánk ezzel is szorosabb rokonságba jut a művelt nyugati államokkal, hanem főképp azért, mert ezen új törvények igen sok és fontos reformot tartalmaznak, melyek mai igazságszolgáltatásunkat tetemesen javítani fogják, az önkényes és igazságtalan ítéletek keletkezését jobban meg fogják nehezíteni s mert végre a politikai szabadság is, t. i. az államhatalomban való részvétel, egy új politikai és jogi intézmény behozatalával, bővülni, növekedni fog.

Bármily lényegesek mindezen reformok s bármint vonatkozzanak épp az egyes polgárokra, így például az előzetes letartóztatás idejének meg rövidítése, a védelemnek s a terhelt érdekeinek nagyobb méltánylása, a vizsgálat és a vád alá helyezés fakultatív vá tétéle, a perorvoslatok elintézésének a szóbeliség elvére léktetése, a járásbiróság előtti eljárás kiterjesztése és alaposabb tétéle stb. mindezek a nagy közönséget, a nem jogász-embereket közvetlenül nem igen érdekelik s azok megismerése és átértése sok idejükbe és fáradságukba kerülne. Azonban van e reformok közt egy olyan, melyet minden intelligens ember megérthet s melyet nemcsak meg lehet, de meg kell ismernie, mert az egyenesen és közvetlenül a nem jogász-embereket, az u. n. *laikus férfiakat* érdekli. Ez a reform, mely egyszersmind az új büntető eljárási törvények legnagyobb jelentőségű és hatású reformja: az *esküdtszék hatásköré-*

nek kiterjesztése a közönséges bűncselekményekre.

Az esküdtszéki intézmény ugyan ma nem mondható teljesen új intézménynek hazánkban, mert a sajtószabadságot biztosító 1848 18. tv. c. a sajtó útján elkövetett bűncselekményeket, az u. n. sajtóvétségeket, esküdtszékek elbirálása alá utasította s 1867 óta, amikor ez a törvény — a közbejött szomorú korszak elmúltával — megvalósulhatott, máig esküdtszékek döntenek a sajtóvétségek felett. Azonban miután a sajtóvétségek aránylag ritkán fordulnak elő, kivált a vidéken s miután a sajtó esküdtszék eleinte csak 5, majd 1892. óta is csak 11 városban volt szervezve, az esküdtszék jóformán idegen s alig ismert intézmény maradt a nagy közönség körében. Az említett új törvények azonban épen a legsúlyosabb s gyakran előforduló bűncselekményeket, így a gyilkosságot, rablást, gyújtogatást stb. az esküdtszékek döntése alá utasítván s az esküdtszéket minden törvényszéki helyen, tehát 65 városban szervezván: az esküdtszéki intézmény a jövő év első napjától egészen új, az eddiginél sokkal nagyobb jelentőségű és általános jogintézmény lesz s lehet mondani, hogy *az esküdtszék csak most lesz valójában behozva hazánkba.*

Miután az új magyar esküdtszékben s ezáltal a büntető biráskodásban minden 26 évet betöltött magyar állampolgár jogositva lesz közvetlenül résztvenni, ha az esküdtképesség egyszerű feltételei nála fenforognak s miután az esküdtszékben való részvétel nemcsak *politikai jog, de polgári kötelesség is lesz*, mely alól csak a törvényben előírt okok miatt lesz valaki felmenthető, ez okból minden állampolgárnak kö-

telessége az új esküdtszéki intézménnyel s az esküdtszéki eljárás előtti eljárással részletesen és alaposan megismerkedni, hogy ezen fontos és magasrangú jogát és kötelességét helyesen tudja gyakorolni. Minthogy pedig a laikus közönség, mely az új intézmény lényegét, jelentőségét és részleteit megismerni óhajtja, nem igen ér rá evégből nagyobb szakmúveket tanulmányozni, ezért kísérlem meg igénytelen ismertetéssel a leendő esküdteknek szolgálatukra lenni. És pedig ismereteni óhajtom:

- 1) az esküdtszéki intézmény jelentőségét és rövid történetét,
- 2) az új magyar esküdtszék szervezetét,
- 3) az esküdtszéki eljárás előtti büntető eljárást.

I RÉSZ.

Az esküdtszéki eljárás és az esküdtszék lényege, jelentősége, haszna és történelme.

1. §. Az esküdtszék jelentősége és haszna.

Mi az esküdtszék és az esküdtszéki eljárás, miben áll azok lényege, mi azok jelentősége és haszna, ezek a legelső kérdések, melyekkel a leendő esküdteknek tisztában kell lenniök. Jóllehet a magyar társadalom intelligens osztályai kétségkívül meg tudnak e kérdésekre felelni, mégsem tartom feleslegesnek rövidesen e kérdéseket is megvilágosítani, főleg azért, mert a jogászok, különösen a bírák és ügyészek közt igen sok elvi ellensége van az esküdtszék intézményének s így a laikus közönség könnyen hallhat tekintélyes jogászoktól

oly véleményeket, hogy az esküdtszék helytelen vagy felesleges s e véleményre a laikus ember magától esetleg nem tud rögtön megfelelni, nem talál kellő érveket azok megcáfolására s így könnyen tévutra lesz vezethető.

Esküdtbiróságnak nevezzük azt a bíróságot, amelyben a bűncselekménnyel vádolt bűnössége vagy ártatlansága felett nem a törvénytudó hivatalnok, bírák, hanem a társadalom különböző köréből behívott és sorshuzás útján kijelölt férfiak, u. n. »esküdtek« döntenek, a törvénytudó hivatalnok bírák pedig csak a törvényt alkalmazzák a vádlottra, t. i. az esküdtek által ártatlannak nyilvánított vádlottat a törvényes formában felmentik, a bűnösnek kimondottra pedig a törvény által előírt büntetést kiszabják. Az esküdtbiróságnak eszerint két része van, egyik az u. n. *esküdtszék*, zsúri, az esküdtek testülete, másik a törvénytudó rendes birói tanácsa, illetőleg egy vagy több rendes, hivatalnok-biró. *Esküdtszék*, zsúri alatt tehát mindig csak az esküdtek testületét kell érteni, mely rendszerint 12 polgárból áll, akik az ítélelhozatal előtt mindig esküt tesznek, hogy igazságosan fognak itélni (ezért hívják őket esküdteknek); *esküdtbiróság* alatt pedig az esküdtszék és a törvényt alkalmazó hivatalnok bíró vagy birói tanács *együttösen* értendő.

Miért bizza az állam a vádlott bűnösségének vagy ártatlanságának eldöntését az esküdt polgárookra, miért nem a hivatalnok-bírák döntenek el ezt is, akiknek életpályájuk a bírászkodás s akik közül vagy egy törvénytudó tanács, vagy legalább egy bíró úgy is mindig jelen van az esküdtbirósági tárgyaláson s a tárgyalást vezeti, az es-

küldtekhez kérdéseket intéz, őket, ha kívánják, felvilágosítja s végül a törvényt alkalmazza? Miért kell a polgárokat rendes foglalkozásukból kiszólitani s a bírói székbe ültetni, mikor a magánjogi pereket s a bűnperek sok részét is tisztán a hivatalnok-bírák döntenek el? Ezekre a sokszor felvetett kérdésekre kell határozott és biztos érvekkel felelnünk, mert az esküdtszék lényegét, jelentőségét és hasznát éppen ezekre a kérdésekre adandó feleletek magyarázzák meg s ezekkel lehet megcáfolni azokat, kik az esküdtszékot feleslegesnek vagy helytelennek állítják.

Két fő és megdönthetetlen érünk van, melyekkel e kérdésekre rövidesen megfelelhetünk. Egyik az, hogy az esküdtszék hatalmas biztosítéka az egyéni szabadságnak a hivatalnoki önkény, a bürokratizmus túlkapásai ellen s ennyiben az esküdtszék egy elvitázhatatlanul *liberális politikai intézmény és alkotmánybiztosító*. Másik az, hogy a bűnösség kérdését az esküdtek alaposabban, lelkiismeretesebben és megnyugtatóbban döntenek el, mint az állandó hivatalnok-bíróság s ennyiben az esküdtszék oly *célszerű jogi intézmény, melyet az állam a büntető igazságszolgáltatásban nem nélkülözhet*.

Az esküdtszék *politikai jelentősége* nemcsak abban áll, hogy a nép, a társadalom ezáltal vehet közvetlenül részt az államhatalom egyik ágában, a bíráskodásban. Ez sem kicsinylendő érv ugyan, mert ha az államhatalom a nemzetet, t. i. a kiralyt és a népet közösen illeti, a nép, a társadalom kétségtelenül jogosítva lehet az államhatalom minden ágában közvetlenül résztvenni, s így amint a törvényhozásban az aktív és passzív választás, a végrehajtásban az önkör-

mányzat által vesz közvetlenül részt, úgy a bírászkodásban épen az esküdtszék teszi ezt lehetővé. Ugyde ezen okból még nem lenne igazolva az esküdtszék, mert e közvetlen befolyást másképen, például a bírák választása által is el lehetne érni, amint a magyar társadalom 1872-ig épen ezen az úton gyakorolta azt. Hanem fontosabb előnye a zsűrinek az, hogy megakadályozza a hivatalnok-bíróságok esetleges önkénykedését, meggátolja, hogy a hivatalnok bírói testület mindenhatónak tekintse magát s esetleg a polgárok szabadságát tetszése szerint sértegesse, mint ezt a francia bürokratikus bíróság tette a 17—18-ik században.

Igaz, hogy Magyarországon sem a multban, sem a jelenben alkotmányos bíróságaink ellen ily szempontból nem lehetett és nem lehet vádat emelni, mert a magyar bírói kar mindig bátor őre volt a polgári szabadságnak, — de hát ki lát a jövőbe, ki mondhatja meg, hogy a bürokracia nálunk sohasem verhet gyökeret? S míg 1872-ig a bíróság netaláni visszaélései ellen meg volt a biztosíték a bírák választásában, ma, midőn bírói szervezetünk tisztán kinevezett hivatalnokokból áll, mi biztosítja a népet a bürokratikus törekvések ellen? Miután a választási rendszer tényleg lejárta magát, a társadalom befolyását a bírászkodásra más, célszerűbb alakban kell biztosítani. Erre szolgál épen az esküdtszéki intézmény, mely a hivatalnok-bíróságok nyilvános ellenőrzésének — mint egyik legkitünőbb olasz büntetőjogász, *Carrara*, mondja — legbiztosabb és leghatályosabb módja.

Kétségtelen azonban, hogy maga az esküdtszék nem lenne elegendő a polgári szabadságnak a bürokrácia ellen való megvédésére, mert ezt

csak más intézmények támogatásával, így különösen a bírói és miniszteri felelősség által képes sikeresen megvalósítani. S így bármily liberális és üdvös politikai intézmény legyen is az esküdtszék, ha csak ezen *politikai* előnyei volnának, ezek még sem indokolnák eléggé annak behozatalát, mert oly államban, mint hazánkban is ahol az egyéni szabadság tisztelete és szeretete az egész társadalmat s így a bírói kart is áthatja s ahol az alkotmányossághoz király és nép tántoríthatlanul ragaszkodik, az egyéni szabadság esküdtszék nélkül is biztosítva lehet és virágozhat. Az tehát a főkérdés, *célszerű jogintézmény-e az esküdtszék, illetőleg van-e előnye a büntető igazságszolgáltatásban a rendes hivatalnok-bíróság felett?* S épen ez az, amelyre határozottan igennel felelhetünk s ami az esküdtszék főelőnyét és valódi becsét képezi.

A büntető eljárás főcélját az anyagi igazság kiderítése s annak érvényesítése képezi. Miben áll ez az igazság? Abban, hogy a valódi bűnös el ne kerülje megérdemelt büntetését, az ártatlan ellenben el ne ítéltessek. E kettős, egyenlően fontos elv megvalósítását nevezzük igazságszolgáltatásnak. S éppen ezt a célt, *az anyagi igazság helyes megállapítását lehet biztosabban elérni vagy legalább is megközelíteni, az esküdtszék, mint a hivatalnok bíróság által.*

Min fordul meg ugyanis a büntetés kérdése? Kétségtelenül azon, hogy bűnös-e vagy ártatlan a vádlott. Ugyde mikor lehet és kell valakit bűnösnek s mikor ártatlannak tartanunk? Akkor, ha bűnössége vagy ártatlansága be lett bizonyítva. S mikor mondhatunk valamit bebizonyítottnak? Ha arról valóban és teljesen meg vagyunk győződve. S mik győznek meg bennünket valamiről?

Azok a tények, körülmények, állapotok, amelyek között volt az illető tettes, akit valamely bűncselekménnyel vádolnak. Ki ismeri jobban ezeket a körülményeket, viszonyokat, a hivatalnok bíró, aki egész életét a hivatalszobában tölti s a törvények és ügyviteli szabályok §-ait tanulmányozza és alkalmazza, vagy az esküdt, aki a társadalmi élet zajából lett behiva az illető ügy elbírálására s aki az embereket és a társadalmi viszonyokat közvetlenül látja és tapasztalja? Bizonyára az esküdt. Ki tudja jobban beleélni magát a vádlott lelki világába, ki ismerheti jobban a vádlottat: a hivatalnok bíró, aki sablon munkának tekinti az ügyet s a vádlottat a tárgyaláson látja először, vagy az esküdt, aki az újdonság iránti természet-s érdeklődésnél fogva s a letett eskü hatása alatt teljes figyelmét az ügy átértésére a tettes tanulmányozására fordítja s annak lelki világát alaposabban megfigyelheti s lehet, hogy a tettet eddigi társadalmi helyzetében is ismeri? Bizonyára az esküdt.

Igen! *12 elfogulatlan, józan gondolkozásu polgár alaposabban eldöntheti azt az egyetlen kérdést: bűnös-e a vádlott, vagy ártatlan, annál is inkább, mert meggyőződését nem kell indokolnia s így a bizonyítékok erejét valóban szabadon, lelkiismeretes meggyőződése szerint mérlegelheti.* A hivatalnok-bíró, akinek ítéletét indokolnia kell, sokszor jobb meggyőződése ellenére kénytelen itélni, mert meggyőződését nem tudná kellően, jogi érvekkel indokolni.

Ime ez az esküdtszék legnagyobb előnye, hogy *a bizonyítékok mérlegelésének terhe alól felmenti a hivatalnok-bírót s eldönti neki a beszűnítés kérdését, mely ugy sem oldható*

meg másképpen, mint *igen*-nel, vagy *nem*-mel. S az esküdtszék döntését e kérdésben nyugodtabban elfogadhatjuk s alaposabbnak tekinthetjük, mint a hivatalnok-bíróságét, mert csak azt a kérdést döntötte el, amit épen ő tudott biztosabban és igazságosabban megítélni. A mai büntetőjog az egyéni felelősség elvén nyugszik, vagyis aki bűncselekményt követett el, büntetéssel sújtandó, hacsak a beszámítást kizáró okok nem forogtak fenn. Forogtak e fenn ily okok, azaz nem a tettes akaratán kívül fekvő egyéni vagy társadalmi tényezők, péld. testi vagy lelki betegség, indokolt felgerjedés, kétségbeesés, nyomor, kényszerítés stb. vitték-e a bűncselekményre, ezeket kell elbírálni s ezek alapján eldönteni, érdemel-e a vádlott büntetést, vagy nem. Ennek eldöntéséhez pedig nem kell se törvénytudomány, se elmélet, hanem ezt eldöntheti bármely józan eszű, intelligens ember a benne élő *természetes igazságérzet* alapján. S éppen azért, mert a hivatalnok-bíró rendszerint kötve érzi magát a törvény betűihez s törvényismerete vagy elméleti felfogása iránt elfogult s hajlandó a benne is élő természetes igazságérzetet ezeknek alárendelni, azért lehet igazságosabbnak és alaposabbnak tartani a laikus esküdtek döntését a bűnösség kérdésében, mint a hivatalnok-bíróságét. Ezért mondotta *Glaser* volt osztrák igazságügyminiszter, az osztrák-bűnvádi eljárás nagyérdemű szerzője s az esküdtszék egyik leglelkesebb híve, hogy: »az esküdtszék ítélete alaposabb, gondosabb, korrektebb és megnyugtatóbb, mint a magában álló állandó bíróságé.«

Az esküdtek ítélete annyival is inkább megnyugtató, mert az esküdtek mindig inkább hajlandók a felmentésre, mint az elítélésre s így ha csak teljesen és valóban meg nincsenek győ-

zödve a vádlott bűnösségéről, bűnösséget nem fognak kimondani, vagyis *inkább futni engednek egy bűnöst, akinek bűnösségét nem látják kétségtelennek, minthogy esetleg egy ártatlant elítéljenek*. Ezáltal a büntető igazságszolgáltatásnak egy törvénybe nem foglalt, de mindig érzett alapelvét emelik érvényre, amit a hivatalnok bíróság csak ritkán tehet meg. De viszont nem fognak futni engedni valódi bűnöst, ha annak bűnösségéről teljesen meg vannak győződve, de kézzelfogható bizonyítékok éppen nincsenek ellene, míg a hivatalnok-bíró lly esetben kénytelen felmenteni.

Ime ez az esküdtszék valódi jelentősége és előnye, ezért tartják azt a művelt nemzetek a mai anyagi korbán is nélkülözhetetlennek a büntető igazságszolgáltatás gépezetében. Sok más előnyét is lehetne felsorolnunk, de azok mind csak másodrendűek emellett. Ezért legyen elég csak megemlíteni, hogy a zsűri a nép önbizalmát tokozza, a közügyek iránti érdeklődést s az azokban való tevékeny közreműködést előmozdítja s így az önkormányzati elv érvényesülését is jelenti a bíraskodásban. Terjeszti és növeli a törvény iránti tiszteletet és a törvény ismeretét, mert a társadalom különböző osztályai így közvetlenül látván, hogy a törvény mindenkire igazságosan alkalmaztatik, a valódi bűnös ki nem kerül a törvény szigorát, ártatlanok pedig nem esnek a bírói tévedés áldozatául, ez által önkéntelenül fog terjedni a törvény iránti tisztelet és a törvényismeret. Végül igazságszolgáltatási előnye a zsűrinek az is, hogy ennek az ítélete nem felebbezhető s így a bizonyosság nagyobb erejével hat s a közönséget és a vádlottat is megnyugtatja, mert

polgártársai ítéletében úgy az egyik, mint másik bizni fog.

Az esküdtszék valódi haszna tehát nem annyira annak politikai jelentőségében (ebben is), de *főképp igazságszolgálatási előnyeiben van*. Alkotmányos államban, így hazánkban is, az esküdt-bíróság két eleme: az esküdtszék és a hivatalnok bíróság nem arra van hivatva, hogy egymás hatalmi tulkapásait ellenőrizze, hanem arra, hogy *egymást támogatva, közös erővel működjenek közre az igazság hirdetésében, páratlan kiszolgáltatásában*: az esküdtek természetes igazságérzetükkel, a bírák törvényismeretükkel. Ahol az esküdtek kitüntetésnek s lelkiismereti dolognak veszik az esküdti szolgálatot, a hivatalnok-bírák pedig függetlenül, pártszempontok nélkül alkalmazták a törvényt, ott hatalmi ellenőrzésre nincs is szükség.

2. §. *Az esküdtszék rövid történelme és mai elterjedése.*

Az esküdszék, mint igazságszolgálatási intézmény, kétségkívül nem magyar eredetű, hanem egészen idegen intézmény. Hogy azonban érdemes volt ezt az idegenből átültetnünk, azt az említett előnyein kívül fényesen igazolja az a hosszú történelmi múlt, melylyel ez intézmény dicsekedhetik s az a tény, hogy a művelt világ minden állama, alig egy néhány kisebb ország kivételével, rég idő óta, a leghatalmasabb nemzet, a praktikus Anglia pedig több mint hatszáz év óta ismeri és nélkülözhetetlennek tartja azt. Ha tehát egy ily ősrégi és mindenütt kitűnőnek bizonyult intézményt veszünk át, ezen semmi restelleni való nincs, sőt éppen helyeselni való, ha

a más nemzetek tapasztalatait a magunk hasznára fordítani igyekszünk.

Sőt épen most mutatja ki egy kitünő jogtudósunk, *Hajnik Imre*, hogy a népbiráskodás azon módja, melyből Angliában az esküdszéki intézmény kifejlődött, hazánkban is ismeretes volt a középkor elején s így annak nálunk is van történelmi hagyománya és alapja.

Ha az esküdszéket a népbiróság intézményével azonosítjuk, annak nyomaira csaknem minden ősi népnél rátalálunk, mert a kezdetleges korszakokban mindenütt a nép, vagy annak vénei, vagy kitünői biráskodnak.

Igy a régi *zsidó* népnél, már Mózes előtt, a fontosabb bűnügyekben a nép vénei, mint az egyes családok fejei, együttesen ítéltek. Mózes törvényei szerint a nép vénei közül választott bírát s ezek felett a papokból alakított felső bíróság ítélkezett. Később papi bíróság helyett polgári bíróságot választanak (23,71 és 120 taggal) amelyekben elég két törvénytudó férfi, a többi a nép vénei közül való.

A régi *Görögország* egyes kis államaiban már a legrégebb időben a nép különböző ítélőszékei biráskodtak. Így Athénben minden 30 éven felüli férfi, ha erkölcsi kifogás alá nem esett, részt vehetett a biráskodásban s minden évben a különböző bíróságokhoz 6000 polgárt sorsoltak ki. Itt fejlődött ki az a szabály, hogyha a vádlott ellen és mellett egyenlő számú bíró szavazott, a vádlottat felmentették, mert úgy képzelték, hogy ilyenkor az igazság istenzője a vádlott javára szavaz.

A régi *Róma* szintén ismeri a népbiráskodást és pedig legrégebb időben az egész nép

biráskodik. Később a senatus kisebb bizottságokat küld ki egyes gyakrabban előforduló cselekmények elbírálására s ezek a bizottságok már hasonlítanak a modern esküdszékhez. E bizottságokat azonban a császárok eltörlik s lassanként ők ragadják magukhoz az igazságszolgáltatást, hogy zsarnoki önkényvel uralkodhassanak.

A középkorban a *germánoknál* szintén ismeretes a népbiráskodás s ő náluk fejlődik ki a mai értelemben vett esküdszék ősi formája is és tőlük megy át Angliába, hol aztán teljesen kiforrja magát. A germánoknál jött divatba ugyanis az u. n. *eskütársak* intézménye, amelyből a valódi esküdszék kifejlődik. Nagy Károly, a hatalmas frank király és utódai eleinte személyesen, majd kiküldött bírák által gyakorolták az igazságszolgáltatást s a kiküldött, mikor valamely községben megjelent, maga elé idézte a panaszosokat és a vádlottakat, valamint néhány a községbeli értelmes, szavahihető férfit s ez utóbbiakat hallgatta ki arra, hogy miként történt valamely cselekmény s ezek esküt voltak kötelesek tenni arra, hogy igazat mondanak. Később úgy a panaszos, mint a vádlott maguk hoznak magukkal ily férfiakat, kik az ő állításuk igazsága mellett tanuskodnak és esküt tesznek s aki mellett több ily tanu esküdt meg, az lett a győztes. A per eldöntése így megy át az u. n. eskütársakra, mert ha a vádlott ártatlansága mellett több polgár tett esküt, mint a panaszos vádja mellett, a vádlottat a bíró felmentette, ha ellenben a vádló tudott több eskütársat keríteni, elítélte.

Ez az intézmény átjön a szintén germán származásu *angolokhoz* s itt aztán teljesen kifejlődik belőle a mai esküdszék.

Angliában már a XIII század legelejéről

biztos adat van arról, hogy a vádlott 12 polgár ítéletének vethette alá magát s lassanként ez szabálylá növi magát s így az eskütársak többé nem mint tanuk, de mint bírák tekintetnek. Az esküdtszék aztán részint a gyakorlat által fejlesztve, állandó és rendes igazságszolgáltatási intézmény lesz Angliában s mint egyik fontos alkotmánybiztosíték az angol szabadság-törvénybe, a »Habeas Corpus« aktába is felvétetik s azóta Anglia nem is gondolt arra, hogy hivatalnok-bíróságokra bizza a büntető bíráskodást. Mig Európa többi államaiban a XVI—XVIII. századokban az önkényes uralkodók mindenütt a hivatalnok-bíróságot honosítják meg s azt hatalmuk megszilárdítására használják fel, addig Angliában a demokratikus esküdtszék elválhatatlan része lett az alkotmánynak s így a politikai szabadság egyik biztosítékává is nőtte ki magát.

Midőn a mult század végén a nagy francia forradalom az absolutizmust és annak intézményeit megszüntette, s *Franciaországot* a szabadság és egyenlőség eszméi szerint átalakította, a bünvádi eljárás is gyökeres reform alá vettetett. Eltörölték a bürokrata bíróságokat és helyükbe az angol esküdtszéket léptették életbe már 1791-ben s az addigi nyomozó rendszer helyett az angol vádrendszert vették mintául. S ezzel a zsúri megkezdí hódító körutját Európában. A nagy francia forradalom eszméi áthatják egész Európát s az államok — Oroszországot és Törökországot kivéve — szabad alkotmányos államokká alakulnak át s ennek természetes folyománya, hogy minde-
 nütt behozták az esküdtszéket. Maga Napóleon lépteti azt életbe Hollandiában, Belgiumban, Németország egyes államaiban s habár a napó-

leoni uralom megszűnte után a reakció egyidőre megszünteti is ezen államokban a zsűrit, de nem-sokára ismét s önként behozzák.

Belgium 1830-ban, *Görögország* 1834-ben, *Portugallia* 1847-ben, *Németország* egyes rész-államai 1848 után, *Olaszország* 1848—1859-ig, *Ausztria* 1850-ben, majd miután 1853-ban megszünteti, 1873-ban újra, *Románia* 1864-ben, *Oroszország* 1864-ben, *Spanyolország* 1870-ben, majd miután 1873-ban megszünteti, 1888-ban újra, *Svájcz* egyes kantonai már 1842 óta, az egész *Német birodalom* 1877-ben, végre *Magyarország* 1896-ban elfogadják, illetőleg behozzák az esküdtszéket, mint a bűnvádi eljárás rendes orgánumát *Dánia*, *Svédország* és *Finnország* pedig az u. n. *schöffengericht*-et honosították meg, ami abban különbözik az esküdtszéktől, hogy a laikusok nem külön testületben döntenek, hanem a szakbírákkal együtt. A *schöffengericht*-ek Németországban is fenállanak, de csak a legkisebb cselekményekre. Az esküdtszék tehát ez idő szerint *csak Hollandiában, Németországban és Törökországban nem áll fenn*, a többi összes európai államok ismerik azt.

Az angol esküdtszék *Északamerikában, Ausztráliában* az angol gyarmatokban, így *Keletindiában, Máltában és Braziliában* is meghonosodott és ma is fenáll.

Dacára, hogy az összes említett államok Angliából vették át az esküdtszéket századunkban s ezért szokták mondani, hogy Anglia az esküdtszék valódi hazája és bölcsője, nem lehet mondani, hogy az esküdtszék mindenütt egyenlően van szervezve. Sőt mindjárt *Franciaország*, mely legelőször ültette át a zsűrit, több változta-

tást tett az eredeti mintán, épúgy a többi államok legnagyobb része is, aminek oka abban volt, hogy az angol esküdtszék a maga tisztaságában csakis oly viszonyok közt valósítható meg, aminők Angliában vannak, már pedig úgy Franciaország, mint a legtöbb európai állam viszonyai lényegesen eltérnek Angliáétól. E főkülönbségek röviden a következők.

Angliában a büntető perekben két külön esküdtszék jár el, u m a *vád- vagy nagy* esküdtszék és az *ítélő vagy- kis* esküdtszék. A nagy esküdtszék, mely 23 tagból áll, csak a vád alá helyezés kérdésében dönt, t. i. azt dönti el, alapos-e a panasz, melyet valaki ellen emeltek, lehet-e tehát azt az *ítélő* esküdtszék elé állítani? Ha a vádat nem találja alaposnak az eljárás megszüntetetik, tehát a gyanúsított felmentetik a gyanu alól. Ha ellenben a vád-zsúri alaposnak találta a panaszt, ez esetben az ügyet érdemleges és végleges eldöntés végett az *ítélő*-esküdtszék elé utasítja. Az *ítélő*-zsúri 12 tagból áll (ezért hívják *kis*-zsúrinek) s ez a felett dönt, hogy bűnös-e a vádlott a vádlevelelben állított cselekményben vagy nem? Ugy a bűnösség, mint az ártatlanság kimondásához mind a 12 esküdt hozzájárulása szükséges. Az ítéletnek tehát *míndig egyhangunak* kell lennie. Ha nem tudtak megegyezni, a zsúri mellett működő szak-bíró új zsúri elé utasíthatja az ügyet, vagy addig ott tarthatja az esküdteket, míg egyhangu határozatot nem hoznak. Az esküdtszék mellett angliában rendesen csak egy törvénytudó bíró An, ki az esküdteknél a *törvényeket megmagyarázza* s az esküdtek határozata alapján a törvényt a'kalmazza. A szakbírónak joga van, ha az esküdtek határozatát helytelennek vagy igazság-

talannak tartja s ezt az esküdtek nem hajlandók kijavítani, az ügyet végleges eldöntés végett a londoni főtörvényszékhez utasítani.

Franciaországban, valamint a többi európai államokban *vád-esküdszék nincs*, csakis *ítélő-esküdszék*, a vád alá helyezést ezekben az országokban a rendes törvényszék végzi. Az itélő esküdszék a többi államokban is 12 tagból áll s az esküdtek itt a felett döntenek, bűnös-e a vádott vagy nem, de már nem a vád'evélre szavaznak, hanem a bíróság által feltett egyes rövid *kérdésekre felelnek*. Az elítéléshez Franciaországban 7, Ausztriában és Németországban 8 szavazat szükséges. Ha ennyi elítélő szavazat nincs, a vádlott felmentetik. Franciaországban az esküdteknek *a törvényt nem magyarázza meg* a szakbíró, hanem az esküdtek csak *lelkiismeretük szerint* ítélnek. Az osztrák és a német törvény azonban e tekintetben az eredeti mintát követi és a törvényt is megmagyaráztatják az esküdteknek, hogy azt ne gondolják, hogy ők a törvény felett állanak

Az angol zsúri tehát első sorban igazságszolgáltatási, a francia pedig inkább politikai intézmény. Az osztrák és a német zsúri pedig a kettőnek összekötése. Az új magyar esküdszék legtöbbet merít az angol zsúriból.

Elteltekintve attól, hogy a népbíráskodás nyomaira hazánkban is rátalálhatunk a középkorban, a modern esküdszék, az angol zsúri behozatala iránt a negyvenes évek elején indult meg a lelkes törekvés nálunk is, a melyet 1848-ban fél-, 1896-ban végre teljes siker koronázott.

A 30–40-es évek nagy államférfiai, *Széchenyi*, *Deák*, *Kossuth*, *Eötvös*, kik a magyar alkotmány reformját tüzték ki életük feladatául s azt

1848-ban keresztül is vitték, látták azt, hogy Magyarország a bünvádi eljárás terén sem maradhat a régi alapon, hanem a modern alkotmányos államok intézményeit, az esküdtszéket és a vádrendszert át kell ültetnie az új alkotmányba. Az 1840-iki országgyűlés ki is küldött egy nagy bizottságot, hogy a büntetőjogról törvényjavaslatot dolgozzanak ki. E bizottság lelke Deák Ferenc volt, az esküdtszék tántoríthatatlan híve. A bizottság többsége azonban nem helyeselte az esküdtszéket s ezért az 1843-ban elkészített javaslat a bünvádi eljárást csak választott törvénytudó bíróságra ruházta. E javaslat ellen azonban Deák Ferenc és a bizottság 16 kitűnő tagja különvéleményt adtak be az alsó táblához, arra kérve azt, hogy ne fogadja el a javaslatot, hanem dolgoztassa át az esküdtszék alapul vételével. Ez meg is történt, mert az alsó táblán az esküdtszék hívei nagy többségben voltak *26 megye utasította követeit, hogy az esküdtszék mellett szavazzanak s 20 ellene.* Deák Ferencék át is dolgozták a javaslatot s azt 1844-ben újra benyújtották az alsó táblának, mely azt el is fogadta. E javaslat szerint *minden megyében alakítottatott volna külön vád- és ítélő-esküdtszék,* úgy mint Angliában, s *az összes büntettek felett* ezek bíraskodtak volna.

Sajnos, hogy a főrendi táblán nem volt elég híve az esküdtszéknek s ott emiatt leszavazták a javaslatot s így az nem lett törvénynyé. 1848-ban azonban, midőn a sajtószabadságot kimondották, a 18. tv. cikkel behozták az esküdtszéket, kimondván, hogy *a sajtóvétségek felett nyilvános esküdtszék ítél.* Sőt kétségtelen, hogyha az események meg nem zavarják az 1848-iki törvényhozás rendes működését, 1848-ban Deák Ferenc mint igazságügyminister az egész 1844-iki javaslatot törvényerőre emelte volna.

A szomorú események miatt azonban még a *sajtóüggyekre is csak 1867-ben lehetett felállítani az esküdtszékeket*. Ezek felállítása igazságügyministeri rende'ettel történt, s előbb 5. majd 9, végre 1892 óta a 11 királyi tábla székhelyén állítottak fel esküdtszéket, melyek maig működnek. Többre azért nem volt szükség, mert sajtóvétségek a vidéken csekély számban fordulnak elő.

A közvélemény, a szabadelvű jogászok és politikusok folyton sürgették ezóta az esküdtszék hatáskörének kiterjesztését. Ez azonban eleinte nehezen ment, mert sem Csemegi Károly, ki törvényjavaslat készítésével lett megbizva, sem igazságügyministereink nem voltak az esküdtszék őszinte hívei s azt hozták fel kifogásul, hogy Magyarországon annyi sok nemzetiség van, hogy nem lehetne elég magyar esküdtet találni és sok helyen a zsúri nemzetiségi viszályokat idézhetne elő, másfelől, hogy Magyarországon nincs elég intelligens polgár sem, akik az esküdti szolgálatot szívesen elvállalnák. Az irodalom azonban kimutatta hogy *e kifogások alaptalanok*.

Végre *Szilágyi Dezső* lett igazságügyminis-ter, aki határozottan kijelentette, hogy hazánkban a bűnvádi eljárási törvényeket nem lehet megcsinálni esküdtszék nélkül s ő aztán a Deák Ferencék 1844 iki javaslatát alapul véve, el is készítette az új javaslatokat s azokat az 1896. és 1897-ik években az országgyűlés mindkét háza *egyhangulag* el is fogadta. *Nem is volt ellenvélemény többé az esküdtszék behozatala iránt!* Így lett kiterjesztve az esküdtszék hatásköre a közönséges és pedig épen a *legsúlyosabb bűncselekményekre* s így lett tulajdonképp *csak most behozva Magyarországon a valódi esküdtszék*. Az 1896. 33. tv.-c. megállapítja az esküdt-

biróságok előtti eljárás módozatait, az 1897. 33. tv.-c. meghatározza az esküdtszék szervezését s főképp az esküdtképesség feltételeit és az esküdtek összeírásának módját, — az 1897. 34. t.-c. megállapítja az esküdtribóságok hatáskörét, hogy mely cselekmények felett fognak jövőre az esküdtek bíraskodni.

Az esküdtszék szervezésénél törvényhozásunk az angol zsűrit vette ugyan mintául, de nem utánozta azt szolgailag, hanem igyekezett más művelt nemzetek, valamint a sajtóesküdtszéknel szerzett saját tapasztalatainkat is felhasználni. Így például *nem fogadta el az angol vádzsűrit*, mert ez Angliában is felesleges tehernek tekintetik s csak hagyományból ragaszkodnak hozzá. Nálunk is tehát, mint Európa többi államaiban, *csak ítélő esküdtszék lesz*. Nem fogadta el az esküdtek határozatának egyhangúságát sem, mely sokszor nehézzé teszi a határozathozatalt, hanem *elégnek tartotta*, mint az 1848 iki javaslat és az osztrák s a német törvények a 8 szavazatot az elítéléshez. Ellenben az angol zsűrit követte, midőn *nem tesz különbséget tény és jogkérdés közt* és az esküdteket a törvény megtartására is megesküeti s a törvényt az elnök által megmagyaráztatja nekik. Az angol esküdtszék előnye tehát legnagyobb részt benne vannak a mi törvényeinkben, hátrányai pedig lehetőleg elkerülve, s a közel jövő bizonyára igazolni fogja, hogy az esküdtszék behozatalától kár volt aggódni mert az sem nemzetiségi viszályt nem fog eszínálni nálunk, sem a közönség nem fogja azt tehernek tekinteni, sőt ellenkezően a közügyek iránti élénk érdeklődést csak növelni fogja s elevenséget hoz bűnvádi igazságszolgáltatásunkba is.

II RÉSZ.

Az esküdtbiróság és az esküdtszék szervezete.4. §. *Az esküdtbiróságok.*

Az esküdtbiróságok nem állandó bíróságok, mert az esküdteknek nem élethivatásuk a bírászkodás, mint a hivatalnok-biráknak s így őket nem lehet állandóan elvonni rendes foglalkozásuktól. Az esküdtbiróság ezért csak a szükséghez képest állittatik össze, nevezetesen az esküdtek u. n. **ülésszakokra** hivatnak be az időnként összegyűlt bünpercek elbírálására.

Esküdtbiróság *minden kir. törvényszéknél* összeállítható s szabály szerint minden kir. törvényszék területén elkövetett súlyos büntettek az illető törvényszék mellett szervezett esküdtbiróság által bírálendók el. A törvény ugyan felhatalmazza az igazságügyminisztert, hogy ugyanazon kir. tábla területén lévő több szomszédos kir. törvényszék területét összezsacatolhassa s azokra csak egy esküdtbiróságot szervezhessen, azonban erről a minster évenként köteles az országgyűlésnek indokolt jelentést tenni s miután a f. évben történt összeírásból kitűnt, hogy mindenütt elég esküdt lesz az esküdtszék megalakításához, ennélfogva a minster e jogával valószínűleg nem is, vagy csak igen kevés helyen fog élni s *így esküdtbiróság körülbelül minden törvényszéki székhelyen lesz szervezve.*

Az esküdtbiróság két külön birói testületből áll, u. m. az esküdtszék-ből és a *szakbirói tanács*-ból. Mindkét testület vezetője az *esküdtbirósági elnök*, a ki mindig a szakbirói tanács

elnöke. Az esküdtbiróság elnökét és ennek helyettesét a kir. tábla elnöke jelöli ki egy évre. Rendszerint maga a törvényszéki elnök jelölendő ki az esküdtbiróság elnökévé, de az illető királyi tábla, vagy azon törvényszék valamelyik bírása is kijelölhető, a melynél az esküdtbiróság alakítatik.

Az *esküdtszék* 12 esküdtből áll, a kik az illető ülészakra behívott esküdtek közül sorsolhatnák ki s a kik a tárgyalás alkalmával a bírói tanácstól elkülönítve a vádlottal szemben foglalnak helyet. Az esküdteknek külön elnökük nincs, hanem midőn tanácskozásra visszavonulnak maguk közül egyszerű szótöbbséggel választanak egy *főnököt*, ki az esküdtbiróság elnöke által átadott kérdéseket felolvassa, a hozott határozatokat az illető kérdések mellé feljegyzi s a tárgyalási terembe visszajöve, a határozatot nyilvánosan kihirdeti. Egyéb szerepe azonban a főnöknek nincs.

A *szakbírói tanács* az esküdtbirósági elnökből és még két bíróból áll. E két bírót az esküdtbirósági székhelyen lévő kir. törvényszék elnöke jelöli ki egy évre a vezetése alatt lévő törvényszék bírái, vagy a helybeli járásbírák sorából. Albíró sohasem jelölhető ki bírói tagnak, sem helyettesnek. E három tagu szakbírói tanács végzi — a bűnösség kérdésének eldöntésén kívül, a mi az esküdtszék feladata — mindazon bírói teendőket, melyeket a törvény az esküdtbiróságra ruház, ez hozza meg az esküdtszék határozata alapján az *ítéletet*, melyen a vádlott felmentése vagy elítélése és a büntetés nagysága kimondatik.

Az esküdtbiróság *rendes ülészakai*-nak számát és idejét az igazságügyminiszter állapítja

meg, miután az illető területen előforduló bűnpekrek számától függ, hány ülészsakra van szükség, hogy az ügyeket rendesen letárgyalják. A törvény csak annyit ír elő, hogy egy ülészsak lehetőleg ne tartson tovább 15 napnál.*) Ha azonban valahol az ügyek igen felszaporodnak, vagy egy avagy több oly fontos (monstre) ügy merül fel, melyek tárgyalása a rendes ülészsakokon előreláthatóan meg nem történhetik, ily esetben a kir. főügyész indítványára az illetékes kir. tábla büntető tanácsának joga lesz *rendkívüli ülészsak* tartását rendelni el azon esküdttbírósnál. Ezen rendkívüli ülészsakra behivandó esküdtek lajstroma, az u. n. szolgálati lajstrom a rendes módon sorshuzássalal lesz összeállítva a törvényszék által.

Ha valamely főtárgyalás az esküdtek közreműködésével megkezdődött, a szolgálatot tevő esküdtek és helyettes esküdtek akkor is kötelesek az ügy befejezéséig közreműködni, ha az ülészsak a szolgálati éven is tulterjedne. Bizonyára nem is lesz az esküdteknek az ellen kifogásuk, ha egy-két nappal tovább kell ott maradniok egy nevezetesebb ügy lebonyolíthatása végett.

Áz esküdttbírósnak rendszerint a megállapított *székhelyen* tartja üléseit. Ha azonban valamely ügy sokkal jobban és könnyebben lenne a cselekmény elkövetési helyén letárgyalható, mert a tanuk és a bizonyítékok előállítása a meszsze eső törvényszéki városba igen nagy költséggel, vagy nehézséggei járna, ily esetben felhatalmazza a törvény az igazságügyministert, hogy a bizonyítás jelentékeny megkönnyítése

*) Sátoralja Ujhelyben az igazságügyi miniszter rendelete szerint 3 ülészsak fog tartani óvenkint, hogy mely időben, épp most képezi tanácskozás tárgyát.

végezt más helyen is megengedhesse a főtárgyalás megtartását. Ez azonban mindig csak *kivételesen* s rendkívüli esetben történhetik meg s ily esetben a törvényszéknek új helyettesi lajstromot kell összeállítania s a helyettes lajstromba azon esküdteket sorsolni ki, akik az illető helyen laknak, ahol a főtárgyalás tartatik.

Az e küdtek, amenynyiben a sors által az esküdtszék tagjai lettek. szintén birói személyek, mert éppen a bünper legfontosabb részét, a bünösség kérdését lesznek hivatva eldönteni. Az esküdtektől azonban a törvény nem a szakbirói minősítést kívánja meg, miután e feladatukat éppen alapos törvényismeret nélkül, józan belátásuk és igazságérzetük szerint kell megoldaniok, hanem ennek megfelelően csak azon *általános kellékeket* írja elő melyek az esküdteknél szükséges értelmes, becsületes és független gondolkozást és életmódot bizonyítják. Ezen kellékeket, amelyeket a törvény valaktől megkíván, hogy az ille'ő esküdt lehessen, nevezzük az *esküdtképeség feltételeinek*. Minden állampolgár, akinél ezek a feltételek megvannak, *esküdtképes* vagyis tagja lehet az esküdtszéknek. Még ha valaki a szakbirói qua ifikációval, péld. ügyvédi oklevéllel bir is, esküdti minőségének megítélésénél nem ez, hanem reá is az esküdtképeség általános feltételei az irányadók.

Az esküdtszékben való közreműködés egy fontos *politikai jog*, mert ezáltal az államhatalom egyik ágában vesz valaki tevékeny részt, de másfelől *polgári köteletség* is, mert az állam ez uton polgárainak józan fellogását kéri ki a büntető igazságszolgáltatásban, ezért az esküdtképeség feltételei nagy vannak megállapítva, hogy *bármely társadalmi osztályu* értelmes, függet-

len és kifogástalan erkölcsű polgár részescdhesen e jogban, másfelől gondoskodva van arról is, hogy *ok nélkül* senki se vonhassa ki magát e *közszolgálat* alól. A törvény azért meghatározta 1) az esküdtképeség általános feltételeit, 2) hogy kik vannak kizárva e jogból, 3) kik kérhetik felmentésüket e szolgálat alól.

I. Az esküdtképeség feltételei a törvény szerint:

1) hogy az illető *magyar honpolgár* (férfi) legyen;

2) hogy életének 26. évét az alaplajstrom egybeállításának évében, (tehát az esküdti szolgálatot megelőző évben) *betöltse*;

3) hogy a *magyar nyelvet* (Fiumében az olaszt) *értse s azon írni és olvasni tudjon*; (tehát az is esküdt lehet, aki *beszélni* ugyan *nem tud* magyarul, de *ért s ír és olvas magyarul*);

4) hogy évenként legalább 20 korona (10 forint) *egyenes állami adót legyen köteles fizetni*, vagy ha ideiglenes adómentességet élvez valaki, hogy *annyi vagyona legyen, mely után 20 korona egyenes állami adót legalább kellene fizetnie*. Hogy befizette-e valaki az adóját, vagy nem, ez az esküdtképeségre és e jog gyakorlására nézve teljesen közömbös, csak az kell, hogy ennyi adóval meg legyen terhelve, vagy ennyi adónak megfelelő vagyonnal bírjon.

Ez a negyedik feltétel az u. n. *cenzus*, azonban nem kívántatik meg olyan polgártól, aki köztisztviselő, lelkész, a magyar tudományos akadémia tagja, tudor, okleveles tanár, ügyvéd, mérnök, építész, hajóskapitány, gazdász, gyógyszerész, vegyész, erdész, bányász, tanító, sebész, állatorvos, aki felsőbb művészeti vagy más felsőbb szakiskolát elvégzett, vagy aki a középiskolai záró

vizsgát (érettségit) letette. Ezen magasabb értelmiségű polgároknál is azonban csak a cenzust nem nézi a törvény, de a másik 3 feltételt nekik is ki kell mutatniok s így csak 26 ik évök betöltése után lehetnek ezek is esküdtek.

A törvény más feltételt nem ír elő s így aki ezt a 4 feltételt magára nézve igazolni tudja, *bármily vallása vagy nemzetiségű legyen, az esküdtszék tagja lehet.*

II. Az esküdtképesség összes feltételeinek fenforgása dacára is, a törvény bizonyos személyeket *egyenesen kizár* az esküdtszékben való részvételből éspedig vagy azért, mert valaki erkölcsi tekinteteből *méltatlan* vagy testi s lelki fogyatkozás miatt *képtelen* ezen fontos jog gyakorlására vagy azért mert állása, vagy foglalkozása *összeférhetetlen* az esküdtszéki tagsággal.

a) Az első okból (vagyis mert méltatlanok, vagy képtelenek) *ki vannak zárva s az esküdtek névjegyzékébe sem vehetők fel:*

1) aki *nyereségvágyból* elkövetett *büntett* vagy vétség (lopás, rablás, zsarolás, csalás stb.) miatt *jogerősen szabadságvesztés** büntetésre volt elítélve; az ilyen egész életére ki van zárva;

2) aki *hivatalvesztésre* vagy *politikai jogai* gyakorlásának *felfüggesztésére* van elítélve, de csak e büntetés tartama alatt;

3) aki *szabadságvesztés* büntetés végrehajtása *alatt áll*, vagy feltételes szabadságon van; (ez is csak a büntetés idejére);

4) aki ellen *büntett* vagy fogházzal büntetendő vétség miatt *vizsgálat, közvetlen idézés*, vagy *főtárgyalás* van elrendelve, vagy aki *vád*

---

*) Szabadságvesztés büntetések: a fogház, államfogház, börtön és fogház.

alá van helyezve; (addig, míg a megindított bűnvádi eljárás be nem fejeztetik);

5) aki *csőd* alatt áll, *gondnokság* alá van helyezve, vagy akinek *kiskorusága* meg van *hosszabbítva*;

6) aki *testi* vagy *szellemi fogyatkozás* miatt az esküdt kötelelességeit teljesíteni nem képes (pl. vak, süketnéma, örvült, hülye stb).

b) A második okból. t. i. *állásuk* vagy *foglalkozásuk összeférhetetlensége* miatt ki vannak zárva s az *esküdtek névjegyzékébe* szintén *nem vehetők fel*:

1) a *minister*, a fiumei kormányzó, a *főispáni* Budapesten a főpolgármester;

2) a tényleges szolgálatban levő *biró* és *ügyész*;

3) a *fegyveres erőnek* tartós szolgálatban álló *tagja*, a szabadságolt havidíjas (tiszt) és az ideiglenesen szabadságolt legénység;

4) a *rendőri* hatóság tagja vagy közege;

5) a *pénzügyőrség* tagja;

6) a *napszámos* vagy *szolga*.

Mindezen állásban levő férfiak csak ezen állásuk vagy foglalkozásuk tartama alatt vannak kizárva, aki tehát ezen állásáról lemondott, vagy nyugdíjazva lett, az ismét lehet esküdt.

III. Olyan esküdtképes polgároknak, akiknek állása ugyan nem összeférhetetlen az esküdti működéssel, de foglalkozásuk természete mégis olyan, hogy azt bármikor félbe nem szakíthatják, a törvény *mentességet* ad az esküdti szolgálat alól, ami azt jelenti, hogyha ők a törvényileg megszabott időn belől kéri felmentésüket, az esküdtek névjegyzékébe nem vétetnek fel. Az ily egyének tehát *nincsenek kizárva*, ha ők akarnak, közreműködhetnek, ezért a névjegyzékébe

is felvétetnek, de kérelmükre a szolgálati lajstromból kihagyatnak. E mentességet igénybe veheti a törvény szerint :

1) az országgyűlés képviselőházának, a főrendiháznak, vagy a delegációnak tagja, az ülészak tartamára ;

2) a lelkész ;

3) a fegyveres erőnek az esküdtek névjegyzékébe felvett azon tagja, a ki ideiglenes tényleges szolgálatot teljesít, a behívás tartama alatt ;

4) a gyakorló orvos ;

5) a gyógyszerész, a kinek segéde nincs ;

6) a néptanító ;

7) a postánál, távirónál, a vasútnál és a gőzhajózásnál alkalmazott egyén ;

8) aki életkorának 70-ik évét betöltötte ;

9) a ki az év folyamán valamely ülészakban már esküdti szolgálatot teljesített. a folyó és a következő évben Ezen legutolsó pont által azt célozza a törvény, hogy egyesek tulságosan meg ne terheltesse az esküdti szolgálattal, s amennyiben önként nem vállalkoznak minden ülészakban való részvételre, lehetőleg csak minden harmadik évben kerüljön rájuk a szolgálat E végből az esküdtbiróság elnöke minden ülészak végén, az utolsó ügy felvétele előtt kérdést intéz az esküdtekhez és helyettes esküdtekhez, vajjon ezen mentességet igénybe kívánják-e venni.

Nehogy azonban ez a mentesség oly helyeken, hol az esküdtek nem nagy számmal vannak, az esküdtbiróság működésére zavart idézzen elő s esetleg azt megakassza, a törvény felhatalmazza az igazságügyministert annak elrendelésére, hogy ez a mentesség ne legyen igénybevehető oly törvényszék területén, a melynél másként

esküdtbiróság nem lenne szervezhető.

Ezt a jogot azonban szintén ritkán fogja igénybevenni a minister, mert az ez évi összeírások szerint csaknem minden törvényszék területén elegendő számu esküdt van, sőt legtöbb helyen igen sok.

Bárminő mentességi okot az u. n. *szolgálati lajstrom összeállításának megkezdéseig* kell érvényesíteni a *törvényszék előtt*, vagyis aki a mentességet igénybe akarja venni, köteles azt bejelenteni a törvényszéki elnöknel s igazolni azt a törvényes okot, amire hivatkozik. Az elkésetten előterjesztett kérelem csak akkor vétetik figyelembe, ha az illető mentességi ok ezen időpont után merült fel.

6 §. Az esküdtek összeírása és a névjegyzékek.

Kik birnak esküdtképeséssel, kikből lehet az esküdtszékeket megalakítani, ennek biztos megállapítása végett minden évben minden esküdtqiróság területén az esküdtképeséssel biró polgárokról névjegyzékek készítendők. Nevezetesen készítendő mindenekelőtt egy *alaplajstrom*, mely az illető esküdtbiróság területén *esküdtképeséssel biró összes polgárok* neveit tartalmazza. Az *alaplajstromból* állittatnak össze minden év végén a *következő évre érvényes évi lajstromok* és pedig kettő, u. m. a *fő- és a helyettes lajstrom*. Ezekből fog azután minden *ülésszakra külön a szolgálati lajstrom* egybeállittatni. Az egyes lajstromok összeállítása következőleg történik :

a) Az *alaplajstrom*.

Az *alaplajstrom* hasonlít az országos képviselő választók állandó névjegyzékéhez. Elkészítése egy e célra kiküldött 3 tagu bizottság által tör-

ténik. Ugyanis: az esküdtbiróság területén levő összes városokban a polgármester, községekben a bíró, Budapesten a kerületi előljáró, a törvényhatóságl bizottságnak, illetve a városi vagy községi képviselőtestületnek, Budapesten a kerületi választmányának két kfküldöttjével — kiknek egyike községekben mindig a községi, illetve körjegyző — mint *összeiró bizottság*, kötelesek minden év *május havában* egybeá litani a területökön lakó azon összes férfiak névjegyzékét, a kik a törvény értelmében esküdtek lehetnek és a kikre valamely törvényes kizárási ok fenn nem forog. Ha valakire a kizárási tekintetében kétség merül fel, valamint aki az esküdti szolgálattól mentes lehet, a kizárási, illetőleg mentességi ok feltüntetésével a névjegyzékbe felveendő.

A névjegyzéknek tartalmaznia kell folyó szám alatt és *betűrendben* a neveket, a bejegyzett egyén korának, végzett iskoláinak, polgári áliásának vagy foglalkozásának, lakóhelyének tüzetes adutait, továbbá azt, hogy mennyi egyenes adót kö'eles fizetni, hogy az országban használatban levő nyelvek közül melyiket beszéli, melyiket használja tulnyomóan, melyik az anyanyelve s lehetőlen azt is, hogy a névjegyzékben előforduló egyének melyikéhez áll közeli rokoni, örökbecfogadási vagy sógorsági viszonyban,

Az alaplajstrom két példányban kiállítva, a bizottság elnöke és jegyzője által aláíratik. A polgármester, a községi bíró, illetve kerületi előljáró erre *junius első napja előtt* szokásos módon közhírré teszi, hogy az alaplajstromot a helyhatóság hivatalns helyiségében *junius elsejétől kezdve 15 napon át bárki megtekintheti* s akár alkalmas egyének kihagyása, akár nem alkalmasak bejegyzése miatt e tizenöt nap alatt bárki *felszó-*

lalhat és hogy a beadott felszólalásokra, melyek ugyanott ki lesznek téve, további nyolc nap alatt bárki észrevételeket tehet.

A felszólalások és észrevételek a polgármesternél, a községi bírónál, illetőleg a kerületi előljárónál írásban adandók be, de szóvol is előterjeszthetők, mely esetben az előljáró a felszólalást vagy észrevételt jegyzőkönyvbe foglalja.

A községi bíró az alaplajstrom mindkét példányát, a felszólalásokkal és észrevételekkel együtt s a szükségesnek mutakozó megjegyzésekkel, *julius 15-ig* a községre nézve illetékes *főszolgabíróhoz* terjeszti be. A főszolgabíró vagy helyettese az alaplajstromokat átvizsgálja, a hiányosakat pótlás végett visszaküldi, a késedelmes községi bírót az iratok beterjesztésére felhívja s ha ez siker nélkül történt, arra 200 koronáig terjedő pénzbüntetéssel szoritja.

A főszolgabíró, polgármester és kerületi előljáró az alaplajstrom egyik példányát saját levéltárában megőrzi, *másik példányát* pedig a felszólalásokkal, észrevételekkel és azok mellékleteivel együtt *szeptember első napjáig azon kir. törvényszék elnökéhez küldi* be, melynél az esküdtbírószág szervezve van. Egyuttal *felvilágosító nyilatkozatot* tesz a felszólalásokban és észrevételekben felhozott oly adatokra is, melyeknek valóság vagy valótlanága az iratokból nem tűnik ki.

Ha valamely helységből az alaplajstrom szeptember 1-ig be nem érkezett, a törvényszék elnöke az igazságügyministernek jelentést tesz, a ki a lajstrom összeállítása iránt saját hatáskörében intézkedik s esetleg elrendelheti, hogy az a késedelmes tisztviselő költségére állíttassék össze.

b) *A felszólalások elintézése és az évi lajstromok összeállítása.*

A felszólalások, valamint az észrevételek feletti határozatot s ez által az alaplajstromok végleges megállapítását, valamint ezekből az évi lajstromok elkészítését a törvény egy *vegyes bizottságra* bizza, melynek elnöke a törvényszéki elnök, tagjai egy bíró és három bizalmi férfi, kiket az elnök a törvényhatóság által e célra választott bizalmi férfiak közül hív meg. Ezeken kívül a törvényszék elnöke, ha szükségesnek találja, a kerület, város vagy járás közigazgatási főtisztviselőjét felvilágosító nyilatkozat tétele végett szintén meghívja a bizottság üléseire.

E bizottság kezében felette fontos jog van, mert az esküdti alap- és évi lajstromokba való felvétel vagy azokból való kihagyás, tehát e nevezetes politikai jog gyakorlásában való részvétel felett *végérvényesen dönt*. A bizottságban a törvény a *választott törvényhatósági tagoknak biztosított túlsúlyt*, a mi a bürokracia netaláni önkényétől való aggódás miatt történt.

A vegyes bizottságba a bizalmi férfiakat a törvényhatóság bizottsága választja saját kebeléből és pedig tizenkettőt s egy évi időtartamra. A választottak névjegyzéke október végeig teendő át azon törvényszék elnökéhez, a melynél az esküdtbírótság szervezve van. Köztisztviselő ily bizalmi férfinak meg nem választható. Ha egy esküdtbírótság területén két törvényhatóság van, mindenik 6—6-ot, ha pedig kettőnél több törvényhatóság van u. a. esküdtbírószági területen, mindenik 4—4-et választ. (Ilyenkor tehát a bizalmi férfiak száma esetleg több lesz 12-nél.) Ha megfordítva egy törvényhatóság területén több esküdtbírótság van, (pl. Pestmegyében) a bizalmi férfiakat min-

denik esküdtbirósághoz ez a törvényhatóság választja.

A törvényszék székhelyén kívül lakó bizalmi férfiaknak és közigazgatási főtisztviselőknek kérelmükre az elnök a bűnügyi átalány terhére napdíjat és útiköltséget állapít meg, Azon fontos szerepnél fogva, melyet a törvény a bizalmi férfiaknak juttat, a törvény megkívánja tőlük, hogy e tisztségben pontosan eljárjanak, ezért, ha valamilyik bizalmi férfi a szabályszerű meghívás dacára a bizottság ülésére pontosan meg nem jelenik, az elnök 200 koronaig terjedhető pénzbírsággal bünteti, a meg nem jelent közigazgatási főtisztviselőt pedig felettes hatóságánál feljelenti.

A bizottság *zárt* ülésben és szavazattöbbséggel hozza határozatait s azok ellen *felelbbvitelnek nincs helye.*

A törvényszéki elnök köteles a bizottságot minden évben *november hóban* összehívni. A bizottság először vizsgálat alá veszi a felszólalásokat és az azokra tett észrevételeket. Az ez kre hozott határozatait jegyzőkönyvbe veszi s azok alapján az alaplajstromokra záradékot vezet, melyben névszerint felsorolja azokat, a kiknek felvételét vagy kihagyását elhatározta. A jegyzőkönyvet és a záradékot az elnök és jegyző írják alá. Ezzel az *alaplajstrom végérvényesen meg van állapítva*, illetőleg a *következő polgári évre* ki van igazítva.

A felszólalások elintézése után a bizottság az alaplajstromokból *kiválasztja* az esküdtbirósághoz a következő évre szükséges esküdteket és helyettes esküdteket, a kiknek számát minden esküdtbiróság kerületére nézve az igazságügyminiszter rendeletben állapítja meg. Az esküdtek kiválasztásánál a törvény nem korlátozza a bi-

zottságot, csupán annyit ad általános utasításul, hogy az esküdtek első sorban mindig azok közül választandók ki, a kik nem köztisztviselők, miután az esküdtszék lényegének az felel meg, hogy független polgárokból álljon. A helyettes esküdteket az esküdttörvényszék székelyén, vagy a közel vidéken lakó egyének közül kell kiválasztani.

A kiválasztott esküdtek és helyettes esküdtek külön-külön lajstromokba irandók. Ezek az évi lajstromok és pedig a rendes esküdtek lajstroma, az u. n. főlajstrom, a helyettes esküdteké a helyettes lajstrom. Az évi lajstromokat a bizottság összes tagjai aláírják s azután azok a hivatalos pecséttel ellátva és kinyomatva a kerületbeli kir. ítélő tábla elnökének, a kir. főügyésznek, az esküdttörvényszék kerületében működő kir. ügyészségnek, ügyvédi kamaráknak, polgármestereknek, községi bíráltnak és kerületi előljáróknak megküldendők.

A polgármesterek, községi bírák és kerületi előljárók kötelesek a felmerült halálesetekről, lakhelyváltoztatásokról és oly körülményekről, melyek miatt az évi lajstromokba felvett egyének valamelyike az esküdtek lajstromába fel nem vehető, a kir. törvényszék elnökének haladéktalanul jelentést tenni. Ugyancsak a törvényszéki elnöknel kérhetik felmentésüket azok, a kik a törvény szerint mentesek az esküdtszolgálat alól. Az így szükségessé vált helyesbitések iránt a törvényszéki elnök végérvényesen határoz s a helyesbitéseket az évi lajstromokra vezetendő záradékokban részletesen felsorolja s azokat aláírásával és hivatalos pecsétjével ellátja.

c) A szolgálati lajstromok.

Az évi lajstromokból minden esküdttörvényszék-

sági ülősszakra külön állittatik össze az ú. n. *szolgálati lajstrom*, mely azok nevét tartalmazza, a kik az illető ülősszakban az összes kitűzött főtárgyalásokon megjelenni kötelesek és a kik közül fog a tényleg ítélkezésre hivatott esküdt-szék megalakittatni. A szolgálati lajstrom összeállítására már *sorshúzás útján* történik, hogy minden részrehajlás, vagy bármily irányú befolyás ki legyen zárva.

E végből minden ülősszak megkezdése előtt legalább 15 nappal a *kir. törvényszék* nyilvános ülést tart, melyben az elnökön kívül két bíró vesz részt. Az ülésre meghivandó a kir. ügyészség, az ügyvédi kamara pedig értesítendő, hogy magát megbízott által képviseltetheti. A törvényszék ezen ülésben az évi lajstromokba jegyzett egyének közül 30 esküdtet és tíz helyettes esküdtet sorsol ki. Az illető ülősszakon csak az így kisorsolt 40 esküdt lesz kötelezve megjelenni, ezek azonban nemcsak egy ügy tárgyalására, hanem egy egész ülősszakra lesznek behíva, vagyis mindazon ügyekben, melyek egy ülősszakra ki vannak tűzve, kötelesek lesznek közreműködni. A helyettes esküdtek azonban csak az esetben, ha a 30 rendes esküdt közül egyesek akadályozva lesznek.

A kisorsolás nem terjed ki azokra, kik valamely törvényes mentességi okot a sorsolás megkezdése előtt bejelentettek és igazoltak. Az elkésetten előterjesztett kérelem alapján csak akkor menthető fel az illető a szolgálat alól, ha a mentességi ok a sorsolás után állott e'ő.

Ugyanazon szolgálati lajstromba együtt nem vehetők fel 1. a fel vagy lemenő ágbeli rokonok vagy sógorok; 2. az oldalrokonok, unokatestvérekig bezárólag; 3. azok, a kik egymással örök-

befogadó szülői és örökbefogadott gyermeki viszonyban vannak; 4. a kiknek egyike a másik nejeinek fivére, vagy nővéreinek férje. Az ily viszonyban levők közül az lesz a névjegyzékbe felveendő, a kinek neve előbb húzatott ki az urnából, a másik, vagy a többiek ki nem sorsoltaknak tekintetnek.

Miután a törvény megengedte, hogy a ki egy évben egy ülészakban mint esküdt szerepelt, az azon évre, sőt a következő évre felmentését kérhesse, ezért, ha valamely későbbi ülészak szolgálati lajstromának egybeállításakor az évi lajstromokban már — a mentességek igénybevétele folytán — oly kevés név maradt, hogy a főlajstromban ötvennél, a helyettes lajstromban tizenöt névnél kevesebb fordul elő, a kir. törvénytörvényszék elnöke, mielőtt a szolgálati lajstrom egybeállításához fogna, az évi lajstromokat az alaplajstromból az említett létszámig kiegészíti (50-ig a fő-, 15 ig a helyettes lajstromot.)

A kir. törvénytörvényszék az eként kisorsolt esküdtek és helyettes esküdtek jegyzékét (a szolgálati lajstromot) az esküdtbiróság elnökének megküldi, a ki az esküdtbiróság ülészakának megkezdéseig felmerült, illetőleg érvényesített kizáró és mentő okok felett végérvényesen katároz s ha a kisorsolt harminc esküdt közül valamelyik kizáratik, vagy felmentetik: a szolgálati lajstromot a helyettes esküdtek szolgálati lajstromából a sorshuzás rendje szerint kiegészíti.

7. §. Az esküdtek dljazása.

Tekintve, hogy az esküdti szolgálat politikai jog, de egyúttal állampolgári kötelesség, az esküdtek *ingyen* működnek s rendes fizetésre vagy fizetésátalányra igényt nem tarthatnak Azon-

ban a *munka és idővesztés kárpótlásául* minden esküdtnak megfelelő *napdíj* s azoknak, a kik nem helyben laknak, *útiköltség* is megállapítandó. Az esküdteknek azonban ezt *kérniök kell* és pedig az *ülésszak berekesztése előtt*. Az elkésett kérelem nem vétetik figyelembe. *Napidíj*ul helyben lakó esküdteknek 4, vidékieknek 6 koronánál több meg nem állapítható. Utiköltség csak a nem helyben lakó esküdteknek jár és pedig egyszeri oda és visszautazásra I. osztályu hajó, vagy II. osztályu vasuti jegy ára, tengelyen való utazás esetén pedig miriameterenként (10 kilométer) legfeljebb 5 korona.

8. §. Az esküdttörvények hatásköre.

Az új bünvádi eljárási törvények legnagyobb reformja, hogy az esküdttörvények hatáskörét, ami eddig csak a sajtóvétségekre terjedt ki, kiterjesztette a közönséges bűncselekményekre is s így *ezentul a legsúlyosabb bűncselekmények felett is az esküdttörvények fognak itélni*. Miután azonban a törvény nem akart nagy terhet róni a polgárok vállaira, nem utasított minden súlyos büntetést az esküdtek döntése alá, hanem mindössze 18 büntetést s ezeknek is csak az *eseteit*, amelyekre a büntető törvénykönyv *öt évnél magasabb szabadságbüntetést* (fegyházat, államfogházat) állapított meg. Az esküdtek eszerint nem igen sok, de éppen a legsúlyosabb büntettek felett fognak dönteni s éppen ezért kell hivatásukat a legnagyobb gondossággal teljesíteniök. A törvény éppen azért bízta a legsúlyosabb bünteteket az esküdttörvényre, mert ezeknél *a cselekményeknél kell a legnagyobb figyelemmel s aggodalommal eljárni*, hogy ártatlan ember valami súlyos büntetésre ne ítéltesse s valódi

nagy bűnös ki ne kerülje az igazságszolgáltatás karját.

A 18 közönséges büntetlen kívül az esküdt-bíróságok hatáskörébe fognak tartozni jövőre is a *sajtóvétségek*, t. i. a *nyomtatvány útján* (ujszágban, könyvben, füzetben, képekkel) elkövetett büntettek, vétségek, sőt a kihágások is, ha ez utóbbiak a törvény által lettek kihágássá minősítve.

Miután eddig sajtóvétségek felett a 11 kir. tábla székhelyén levő esküdtbíróságok ítéltek s miután a 11 kir. táblai városban és azok vidékén bizonyára sokkal több esküdt lesz, mint más törvényszéki városban s így a nagyobb teher ott jobban meg fog oszolni a törvény *jövőre is csak a 11 kir. tábla székhelyén alakítandó esküdt-bíróságokra* ruházza a *sajtóvétségek* elbírálását, sőt ezekre bízza a *négy legsúlyosabb politikai büntett* (felségsértés, a király bántalmazása, hűtlenség és lázadás) *elbírálását is*. A *többi törvényszéki helyeken levő esküdtszékek* tehát *csak 14 közönséges büntett* és kivételesen a *sajtó útján elkövetett kihágások* felett fognak bíraskodni.

Az esküdtbíróságok hatáskörére nézve eszerint különbséget kell tenni a *11 kir. tábla székhelyén* u. m. Budapest, Debreczen, Győr, Kassa, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagy-Várad, Pécs, Pozsony, Szeged és Temesvár városokban alakítandó és a *többi törvényszéki székhelyeken* alakítandó esküdtbíróságok közt. Amazok *kivételes*, ezek *közönséges* vagy *rendes hatáskörrel* bírnak. A 11 kivételes hatáskörű esküdtbíróság azonban természetesen az összes közönséges büntettek felett is ítélkezik.

I. A közönséges esküdtbirósági hatáskör.

Azon bűncselekmények, melyek felett jövőre minden esküdtbiróság bíraskodik a következők:

1. A gyilkosság büntette.

Aki embert előre megfontolt szándékkal megöl, a gyilkosság büntetettét követi el és halállal büntetendő. (BTK. 278. §.) *)

2. A szándékos emberölés büntette.

Aki embert szándékosan megöl, ha szándékát nem előre fontolta meg: a szándékos emberölés büntetettét követi el és tíz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő. (BTK. 280. §.)

Életfogytig tartó fegyházzal büntetetik a szándékos emberölés, ha azt a tettes felmenő ágbeli törvényes rokonán, házas társán, több emberen, törvénytelen gyermek saját anyján, vagy törvényesítés esetében természetes atyján követte el (BTK. 279. §.)

Ha a szándék a tettesnek erős felindulásában keletkezett és rögtön végre is hajtattott, az emberölés 10 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. Felmenő vagy lemenő ágbeli rokonnak vagy házas társnak erős felindulásban elkövetett megölése öt évtől tíz évig terjedhető fegyházzal büntetendő. (BTK. 281. §. 1. és 3. bekezdés)

Ha két személy kölcsönösen megegyezett az iránt, hogy előre meghatározott módon a sorstól tétessék függővé, hogy közülök melyik váljék öngyilkossá (*amerikai párbaj*) s ennek következtében az öngyilkosságra irányított cselekmény végre is hajtattott és a halál bekövetkezett, az életben maradottra 5–10 évig terjedhető államfogház állapítandó meg. (BTK. 283. §. 2. bekezdés 2. eset.)

3. A párviadalban elkövetett szándékos emberölés.

Azon párbajvivő, aki a párviadaluak szokásos vagy kölcsönös egyetértéssel megállapított szabályait

---

*) Cél szerűnek láttam a *Büntető törvénykönyv* azon szakaszait is, a melyek ellen elkövetett cselekményeket jövőre az esküdtek fognak elbírálni, ide íglatni, hogy az esküdtek megismerjék és ne keljen keresgetniök azokat.

megszegte és annak következtében ellenfelét megölte, a szándékos emberölés büntetése meghatározott büntetéssel büntetendő. A jelen szakaszban meghatározott esetekben a segédek, mint bűnrészesek büntetendők. (BTK. 299. §. első eset.)

4. A kitétel vagy elhagyás büntette.

Az a szülő, aki koránál vagy állapotánál fogva önszegélyre képtelen gyermekét félreeső, vagy rendszerint járatlan helyre teszi ki, vagy oly körülmények közt hagyja el, hogy annak megmentése a véletlentől függ, — valamint aki önszegélyre koránál vagy állapotánál fogva képtelen személyt, kit ápolni köteles, vagy aki felügyelete alatt áll, kitesz vagy segély nélküli állapotban elhagy, — ha a kitétel vagy elhagyás által a kitétt vagy elhagyott személy halála okoztatott: öt évtől tiz évig terjedhető fegyházzal büntetendő. (BTK. 257. §. 3. bek. 2. eset.)

5. A halált okozó súlyos testi sértés büntette.

Ha a súlyos testi sértés folytán a megsértett halála következett be: a büntetés tiz évig terjedhető fegyház, — ha pedig a tettes szándéka valamely minősített súlyos testi sértés következményeire volt irányozva, és a megsértettnek halála következett be, büntetése 5—10 évig terjedhető fegyház. (BTK. 306. §.)

Ha mérég vagy más életveszélyes szer alkalmazása folytán a sértettnek valami maradandó utóbaj, vagy terhes nő méhmagzatának elvesztése okoztatott, vagy a halál állott be: a tettes 10—15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. (BTK. 309. §. 2. bek.)

6. A közegészség elleni büntett.

Aki használatban levő kútát, vízvezetőket, viztartót megmérgez, ugyszintén aki életveszélyes, vagy az egészségre ártalmas anyaggal kevert valamely élelmi cikket — ennek veszélyes vagy ártalmas tulajdonságát elhallgatva — elárúsít, áruba bocsát, vagy szétoszt: 5—10 évig terjedhető fegyházzal: s ha ebből valakinek súlyos testi sértése, vagy halála következett be — amennyiben gyilkosság nem forog fenn — 10—15 évig terjedhető fegyházzal büntetendő. (BTK. 315 §.)

7. A gyermekrablás és leányszöktetés büntette.

5—10 évig terjedhető fegyházzal büntetetik a gyermekrablás (14 éven alóli gyermeknek akarata ellenére szülője vagy felügyelője hatalmából erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal elvitele vagy letartóztatása), ha avógett követtetik ei, hogy a rablott gyermek koldulásra, más nyereszkesedési, vagy pedig erkölestelen célra használtassék. (BTK. 318. §.)

Ha az elrablott vagy letartóztatott gyermekén súlyos testi sértés, erőszakos nemi közösülés vagy megfertöztetés követtetett el: 10—15 évi fogyház állapítandó meg. (BTK. 319 §.)

Ha a fentöbbi két pontban meghatározott ténykörülmények 14 óvét túl nem haladott leányon vitetnek véghez, még ha a leány beleegyezett is az elszöktesbe: a tettes a fentebb móghatározott büntetési tételek szerint büntetendő. (BTK. 320. §. 2. bek.)

8. A személyes szabadság megsértése, közhivatalnok vagy magánosok által.

Az a közhivatalnok, aki hivatalos hatalmával visszaélve törvényellenesen valakit elfog, elfogat vagy letartóztat, — valamint akinek kötelessége a büntető ítéletek végrehajtása, vagy az arra való felügyelet és valamely foglyot a letartóztatási helységben a jogerős ítéletben, vagy az illetékes közhatóság rendeletében meghatározott időn túl kötelességének megsértésével fogva tart, ha a szabadságtól való megfosztás *három hónapot túlhaladott*: a büntetés 5—10 évi fegyház leendő. (BTK. 195. §. 3. bek. 2. eset.)

A magánszemélyok által elkövetett törvényellenes elfogás, elfogatás, letartóztatás vagy a személyes szabadságtól bárumi más módon való megfosztás 5—10 évi fegyházzal büntetetik, 1. ha a letartóztatás vagy kínzás által valami minősített súlyos testi sértés okoztatott, 2. ha a letartóztatott valamely külhatalomnak katonai szolgálatába, vagy rabszolgaságba vitetett. (BTK. 324. §.)

10—15 évi fegyházzal büntetendő a személyes szabadság megsértése, ha a letartóztatott annak, vagy a letartóztatás alatt szenvedett sanyargatásnak következtében meghalt, amennyiben a cselokmény gyilkosságot nem képez. (BTK. 325 §.)

9. A rablás büntette.

Aki idegen ingó dolgot, annak birtokosától vagy

bírlalójától, ez vagy más jelenlevő ellen alkalmazott erőszakkal vagy fenyegetéssel azon célból vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa: a rablás büntetést követi el. (BTK. 344. §)

Rablásnak tekintetik, ha a tetten kapott tolvaj a lopás véghezvitele vagy a lopott tárgy megtartása végett erőszakot vagy fenyegetést használ. (345. §.)

10–15 évi fegyházzal büntetendő a rablás: 1. ha a tettes rablás vagy zsarolás miatt már meg volt büntetve és emiatti utolsó büntetésének kiállása óta 10 év még el nem telt; 2. ha a rablással a szándékos emberölés kísérlete vagy súlyos testi sértés is követtetett el. Ha pedig szándékos emberölés is követtetett el: a büntetés életfogytig tartó fegyház leend. (349 §)

10. A gyujtogatás büntette.

A gyujtogatás büntetést követi el és 5–10 évi fegyházzal büntetendő, aki: 1. olyan házat, kunyhót, malmot, vagy bármely épületet, vagy helyiséget, mely emberek lakául szolgál vagy erre van rendelve, oly időben szándékosan gyujt fel, midőn abban senki sem tartózkodik; 2. raktárt, gazdasági épületet, szabad téren fekvő nagyobb mennyiségű áru vagy terménykészletet, erdőt, hidat, hajót vagy bányát szándékosan felgyujt.

Nem alkalmazandó a jelen szakasz, ha a felgyujtott tárgy a felgyujtó tulajdona és annak minősége vagy fekvése olyan volt, hogy felgyujtása másnak sem személyére, sem vagyonára nézve veszélyt nem okozott. (BTK 422 §.)

10–15 évi fegyházzal büntetendő a gyujtogató: 1. aki házat vagy bármely épületet (422. § 1. pontja) szándékosan oly időben gyujt fel, midőn abban egy vagy több ember tartózkodik; 2. aki templomot, közkönyvtárt vagy közlevéltárt, tudományos vagy művészeti gyujtományt, lőpor vagy más robbantó anyag készítés helyiségét vagy raktárát habár oly időben gyujt fel, midőn abban senki sem tartózkodik. (BTK. 423 §.)

Életfogytig tartó fegyházzal büntetendő a gyujtogatás: 1. ha a gyujtás idején a felgyujtott helyiségben levő személy a tűz által életét veszti, amennyiben a gyujtogató azt, hogy azon helyiségben valaki van, beláthatta és cselekménye gyilkosságot nem képez; 2. ha ugyanazon személy egy időben vagy rövid időköz alatt több gyujtogatást, vagy egyet, de többek szövetségében követtetett el; 3. ha az csoportosan, rablás vagy zsarolás céljából követtetett el. (424. §.)

11. *Vízáradás okozása.*

Ha a vízáradás okozásának büntette által egy vagy több ember élete veszélyeztetett és ezen veszély előrelátható volt, a tettes 5—10 évi fegyházzal büntetendő.

Ha pedig ily esetben a vízáradás által egy vagy több ember életét vesztette és azt a tettes előreláthatóan, amennyiben cselekménye nem képez gyilkosságot: az életfogytig tartó fegyházzal büntetendő (431. §)

12. *Vaspályák, hajók megrongálása vagy más közveszélyű cselekmény.*

Aki vaspályának, gőz vagy más hajónak vagy ezekhez tartozó tárgynak szándékos megrongálása által valakinek súlyos testi sértést okoz, 5—10 évi fegyházzal, ha pedig valakinek halálát okozza és cselekménye gyilkosságot nem képez: életfogytig tartó fegyházzal büntetendő. (435. §)

Ugyanily büntetéssel sújtatik az oly közveszélyű cselekmény, midőn valaki a vaspályán vagy annak közelében levő személyeket vagy árukat a szabályszerű jelzés szándékos elmulasztása vagy szándékos hamis jelzés által veszélynek teszi ki. (436. §.)

Aki szándékos cselekménye vagy mu'asztása által valamely hajónak megfeneklését, elsüllyedését vagy összezuzatását okozza, ha ezáltal másnak élete vagy vagyona veszélyeztetett: 5—10 évig, — ha ezen cselekménye vagy mulasztása által súlyos testi sértés történt, 10—15 évig terjedhető, ha pedig ezáltal valaki életét vesztette, amennyiben gyilkosság nem forog fenn: életfogytig tartó fegyházzal büntetendő. (BTK. 444. §)

13. *A megvesztegetés büntette.*

5—10 évi fegyházzal büntetendő: 1. a bíró, ki azon polgári vagy büntető ügyben, melyre vonatkozólag megvesztegetett, törvényellenesen ítélt vagy határozott;

2. a vizsgálóbíró, ki azon ügyben, melyre nézve megvesztegetett, cselekvés vagy mulasztás által közeledését megszegte;

3. azon közhivatalnok, aki valamely hatóság által elrendelt árverésre és szerződés megkötésére nézve, vagy valamely szállításnál és közmunkánál az átadásra, átvételre vagy felügyeletre hivatalánál vagy megbízatásánál fogva közreműködik s megvesztegetve törvényte-

lenül járt el és az ez által okozott kár ötezer forintot túlhalad. (469. §.)

14. *A nyilvános felhívás az esküdtbíróságok hatáskörébe tarozó valamely büntett elkövetésére.*

Aki valamely gyülekezeten nyilvánosan, szóval, vagy aki nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által büntett elkövetésére egyenesen felhi, ha a büntett elkövetett, *mint felbujtó* büntetendő. (BTK. 171. §)

A felbujtók a BTK. szerint ugyanazon büntetéssel sújtandók, mint a tettesek, tehát aki valakit gyilkosságra felbujtatt, és a gyilkosság elkövetett, az is halállal büntetendő.

15. *A nyomtatvány útján elkövetett s a törvényben megállapított kihágások.* Ilyen cselekmények a kihágási vagy más törvényekben megállapított kihágások, amennyiben sajtó útján lettek elkövetve. Péld. ilyen a *pénzgyűjtés* a pénzbüntetésre elítelt javára :

Aki azon oélból, hogy a büntető vagy fegyelmi eljárás folytán pénzbüntetésre ítélnék büntetése fedeztessék vagy kárpótoltassék, nyomtatvány által gyűjtésre hiv fel, vagy a gyűjtésre való felhívást terjeszti, vagy a gyűjtés eredményét ilyen módon közzéteszi : 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. (1879. 40. tv. c. 39. §.)

E felsorolásból látható, hogy a törvény *mily nagy hatalmat adott a polgárok kezébe*, hogy épen a halálbüntetéssel, életfogytiglani, vagy 5—15 évi fegyházzal sújtott cselekmények tettesei felett fognak biráskodni, de látható másfelől, hogy valami rendkívüli *nagy terhet egyáltalán nem ró* ezzel a polgárokra, mert a felsorolt cselekmények ma már aránylag *ritkán fordulnak elő*, ugy, hogy 10—12 ügynél több egy ülészakban alig fog tárgyalás alá kerülni s azok letárgyalása két hetet nem is fog mindig igénybe venni.

A gyakrabban előforduló cselekmények, mint a lopás, csalás, sikkasztás stb. épen azért nem lettek az esküdtbiróságokhoz utasítva s maradtak a törvényszékek hatáskörében, hogy az esküdti szolgálatot a laikus közönség terhesnek ne találja. Ha azonban a magyar intelligens közönség megkedveli a zsürit és óhajtani fogja annak szélesebb kiterjesztését, idővel a törvényhozás ezt is meg fogja tenni s az említett cselekmények súlyosabb eseteit is az esküdtbiróságokhoz fogja utasítani.

II. A kivételes esküdtbirósági hatáskör.

Mint említettem, a tizenegy kir. tábla székhelyén alakítandó esküdtbiróságok az előbb felsorolt 15 különféle cselekményen kívül még négy politikai büntett s az összes sajtóbüntettek és vétségek felett is bíraskodni fognak. Ezen esküdtbiróságoknak ez a kivételes hatásköre tehát egy-egy kir. tábla területére terjed ki, így például a kassai esküdtbiróság fog itélni a kassai kir. tábla egész területén elkövetett felségsértés vagy valamely sajtóvétség felett.

Az említett 11 esküdtbiróság fog eszerint az egész országban itélni a következő cselekmények felett:

1. A felségsértés büntettének a legsúlyosabb esetei, így: ha valaki a királyt meggyilkolja, vagy szándékosan megöli, vagy ezt megkísérli, valamint aki a király testi épségét megsérti, őt az ellenség hatalmába adja, — továbbá aki a magyar állam alkotmányát, az ország területi épségét akarja megváltoztatni vagy erőszakosan megcsonkítani, — ugyszintén a szövetség alakítás ezen legsúlyosabb cselekményekre és a nyilvános felhívás ezek elkövetésére. (Btk 126., 127. §-a 130 §. 2. esete, a 131. § 1. bekezdésének 2

esete és a 2. bek. 2. csete, a 134 § 1. bekezdése.)*)

2. A király *tettlegetes bántalmazásának* büntette. (BTK. 139. §.)

3. a *hűtlenség* büntettének legsúlyosabb esetei, u. m. valamely külhatalomnak a magyar állam ellen háborura bírása, háboru esetén az ellenség katonai szolgálatába lépés, az ellenség elősegítése, a hazaárulásra való szövetség és nyilvános felhívás. (BTK. 142. §., 143. §. 1. bek., 144. 1., 3., 4., 5., 6., 8 pontjai, 148 §. 2. esete, 149. §.)

4. A *lázadás* büntettének azon esetei, melyekre a büntető törvény öt évnél magasabb szabadságvesztés büntetést állapít meg. (BTK. 152—155. §. és a 158. §. 1. bekezdés.)

5. A *nyomtatvány útján elkövetett összes büntettek és vétségek*, az alább megemlített két kivétellel. Az u. n. sajtóvétségek 1867 óta eddig is esküdtbiróság elé tartoztak hazánkban s ezt a szabályt az új törvények is fentartották, mert a sajtószabadság jobban biztosítva van, ha a sajtó útján elkövetett visszaéléseket nem a bürokratikus szakbiróság, hanem első sorban a független laikus esküdtek bírálják el. A sajtóvétségek ezért minden művelt államban esküdtbiróságok elé tartoznak.

Mely cselekmények követhetők el nyomtatvány útján, ezt kimerítően felsorolni nehéz, mert a büntetőtörvény nem mindig jelöli meg, hogy elkövethető-e valamely cselekmény nyomtatvány által is. Minden kétséget kizárólag elkövethetők

---

*) Ezen politikai cselekmények oly ritkán fordulnak elő, hogy feleslegesnek láttam az ide vonatkozó terjedelmes törvényszakaszokat szószerint idézni. Az előforduló esetekben a jelzett szakaszokat a BTK-ből az elnök úgy is felolvassa az esküdteknek.

azonban nyomtatvány által: 1) a *felségsértésre való felhívás* (B. T. K. 134. §) 2) a *király és a királyi ház tagjai elleni sértés* (140, 141. §.) 3) a *hütlenségre való felhívás* (149. §.) a *lázadásra való felhívás* (158. §.) 5) a *büntett vagy vétség elkövetésére való felhívás* (171. §. 6) a *törvény és a hatóságok elleni izgatás* (172, 173. §.) 7) a *büntett nyilvános magasztalása* (174. §.) 8) a *szemérem elleni vétség* (248. §.) 9) a *rágalmazás és becsületsértés* (259, 261, 262. §) 10) *hadi intézkedések nyilvános közzététele* az állami érdekek sérelmére (456. §) De ezeken kívül más cselekményekre nézve is fenforoghat a nyomtatvány útján való elkövetés lehetősége, például az istenkáromlásra, a levéltitok megsértésére, a titok tiltott felfedezésére stb. Mindezen cselekmények tehát, ha sajtó útján követték el, mindig az illetékes kir. tablai székhelyen lévő esküdtbiróság elé tartoznak, akár büntettet, akár vétséget képezzenek.

Ezen szabály alól azonban két kivételt állapít meg a törvény. Az egyik kivétel az, hogy a *nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségei csak az esetben tartoznak az esküdtbiróságok hatáskörébe*, ha azok a törvény által alkotott *testületek, hatóságok tagjai* vagy *közhivatalnokok*, vagy nyilvános szamadásra kötelezett *vállalat igazgatója és tisztviselője*, vagy *köz megbízatásban eljáró egyén* ellen lettek elkövetve, és pedig ez *utóbbinak hivatalos tetteire* vonatkozólag. Egyéb esetekben, vagyis, ha a rágalmazás vagy becsületsértés *magánszemélyek ellen* követtetett el, valamint az előbbi esetekben is akkor, ha a *törvény a valóság bizonyítását kizárja*, ezen cse-

lekmények a kir. törvényszékek hatáskörébe tartoznak.

A másik kivétel pedig, hogy az esküdtbiróság által már egyszer elítélt elmemű ujjraközlése vagy árulása által elkövetett büntettek, vétségek és kihágások sohasem az esküdtbiróságok, hanem mindig a kir. törvényszékek hatáskörébe fognak tartozni.

III. RÉSZ.

Az esküdtbiróságok előtti bűnvádi eljárás

9. §. A bűnvádi per általános menete.

A bűnvádi per ma midőn a bűnvádi eljárás az u. n. vádrendszerre van építve, nem egyéb, mint valamely elkövetett büntetendő cselekmény valódi elkövetőjének megállapítása és a valódi bűnös megbüntetésére iránt a vádló és a vádlott közt lefolyó jogi vita. Ugy az államnak mint az egyeseknek közös érdeke, hogy a valódi bűnösök bűnösségük arányában megbüntetessenek, ártatlan emberek ellenben minden gyanu és zaklatás alól felmentve és biztosítva legyenek. E kettős cél elérése végett a törvény felállította a kir. ügyészségeket, melyeknek feladatuk a tudomásukra jutott bűncselekmények tettesei ellen, ha alapos gyanut látnak fenforogni, vádat emelni a büntető bíróságok előtt s kérni azok igazságos megbüntetését, másfelől megengedi, hogy a gyanúsított vagy vádlott egyének ne csak maguk védhessék magukat, hanem szak-képzett védőkre bízassák ártatlanságuk kimutatását, vagy mentségeik előadását.

A két fél, a vádló és a vádlott közötti vitát a bíróság van hivatva eldönteni, pártatlanul

szolgáltatván ki az igazságot, úgy amint a törvény előírja.

Miután a súlyosabb bűncselekményeknél az igazi tényállás kiderítése sokszor igen nehéz, viszont sokszor mindjárt a per megindítása után kétségtelen a vád alaptalansága, ez okból s az igazság kiderítése végett minél alaposabban és bővebben kell megfontolni és vitatni az ügyet: ezért a törvény a *súlyosabb* bűnpereknek több szakát állapítja meg. Így *első* szak a egy ily pernek az *előkészítő* eljárás, az u. n. *nyomozás* és a *vizsgálat*, mely alatt a vádló tájékoztatja magát, hogy van-e elég alapja vádjának s a bíróság is tájékozódik, van-e helye a főtárgyalás elrendelésének. Ezután jön a *vádaláshelyezési eljárás*, amelyen a bíróság tényleg eldönti, hogy lesz-e főtárgyalás ez ügyben, vagy a vád ott ellen az eljárás beszüntetendő. Ha az utóbbi eset nem forgott fenn, akkor jön a per döntő szak a *főtárgyalás*, hol a vádló és a vádlott a bíróság elé terjesztik bizonyítékaikat, igyekeznek állításaik igazságát kimutatni s aztán azokat a bíróság elbirálván, az ügyet érdemlegesen eldönti. Végre a törvény az első ízben ítélő bíróság ítélete ellen *perorvoslatot* is enged valamely felső bírósághoz, ez lesz az utolsó szak a pernek, amelyen az végérvényesen befejeztetik.

Az *esküdtek közreműködését* a törvény csak a per főszakában, az u. n. *főtárgyaláson* veszi igénybe, mert itt dől el a per sorsa. A két első szak tehát az esküdteket nem érdekli, az tisztán a szakbíróság teendője. *Csak ha valaki ellen már vádhatározatot hoztak, vagy anélkül a főtárgyalást elrendelték, akkor fog az ügy az esküdtek elé kerülni* s akkor kell nekik dönteni a vádló és vádlott bizonyítékai felett,

hogy melyiknek állítását látják igazolva, illetőleg bűnösnek ítélik-e a vádlottat vagy nem.

Áttérhetünk tehát a főtárgyalás megismé-
résére.

10. §. Az esküdtbiróság előtti főtárgyalás.

Az esküdtbirósági főtárgyalás előkészítése és vezetése az esküdtbiróság szakbirói tanácsát s főleg az esküdtbirósági elnököt illeti. A rend-
fontartás, a tárgyalás menetének a törvény sze-
rinti megállapítása és a bizonyítási eljárás ve-
zetése egyenesen az elnök kötelessége. Ő adja
meg az esküdteknek a szükséges utmutatásokat s
ő figyelmezteti őket kötelességeikre.

Az elnök köteles az esküdteket a tárgya-
lásra meghívni és pedig minden ülészakra a
szolgálati lajstromba kisorolt 30 rendes es-
küdtet szabályszerűen és oly időben megidézni,
hogy az idézőlevél az esküdteknek legalább
8 nappal a főtárgyalás napja előtt kézbesítve
legyen. Ha azonban valamelyik esküdt később
kapja is meg az idézést, de még a főtárgyalás
előtt, köteles a tárgyalásra okvetlenül meg-
jelenni.

A helyettes esküdtek, akik (10) a szolgálati
lajstromba kisorsoltattak, csak arról értesíttetnek,
hogy az ülészak alatt, a főtárgyalások ide-
jében, lehetőleg lakásukon tartózkodjanak, mi-
után közülok csak akkor és annyi hivatik be a
főtárgyalásra, ha egy vagy több rendes esküdt
akadályozva lett a megjelenésben vagy kizáratott.

Az esküdtbiróság előtti főtárgyalás a követ-
kezőleg megy végbe:

a) Az esküdtszék megalakítása.

A főtárgyalást, amely valamely vádlott

ügyében egy meghatározott napra kitűzetett, az esküdtbiróság elnöke nyitja meg. A megnyitás után az *elnök* legelőször is *kihallgatja a vádlottat* személyes viszonyai iránt, hogy a személyazonosság kétségtelen legyen. Ezután kezdődik meg, mindig nyilvános ülésben, a felek vagy képviselőik jelenlétében az *esküdtszék megalakítása*.

E végből az elnök először is megállapítja, hogy megjelentek-e a beidézett esküdtek. Ha a szolgálati lajstromba kisorsolt 30 rendes és 10 helyettes esküdt közül legalább 26 megjelent, az elnök megkérdezi a feleket, tehát a vádlót, a vádlottat s a sértettet, valamint magukat az esküdteket, *nincs-e a megjelent esküdtek közt olyan* :

1. aki a tárgya'andó ügyben maga a sértett vagy a feljelentő, vagy aki a sértettel, a vádlóval vagy a vádlo'tal közeli rokonságban van, — vagy

2. aki a vádlott elítéltetéséből vagy felmentéséből hasznot remél vagy kártól tart, — vagy,

3. akit ezen ügyben tanú vagy szakértő gyanánt már kihallgattak, vagy ily minőségben a főtárgyalásra idéztek, —

4. aki ezen ügyben már mint esküdt, vádló, védő vagy mint a sértett képviselője közreműködött, — vagy

5. aki a magyar nyelvet nem érti. — vagy

6. aki testi vagy szellemi fogyatkozás miatt, vagy azért, mert bünvádi eljárás folyik ellene, vagy csőd illetőleg gondnokság alatt van, az esküdtek névjegyzékébe sem lett volna felvehető, vagy e körülmények később merültek fel ellene.

Ha valamelyik esküdt ellen valaki ezen okok egyikét igazolni tudja, vagy az illető esküdt

czt maga bejelenti, ezen esküdt nem vehet részt azon ügy tárgyalásában, sőt ha a 2 utolsó ok forogna fenn, az illetőt a bíróság az esküdtek névjegyzékéből is kltörli.

Ha senkit sem kellett kizárni, vagy a kizárt esküdtek az esküdtek helyéről távoztak s legalább 24 esküdt maradt, vagy ha kevesebb maradt is, de a felek beleegyeznek az esküdt-szék megalakításába, kezdetét veszi a *kisorsolás*, E végből az elnök által kijelölt bíró mindenik nem kifogásolt esküdt nevét külön papírszeletre írja, felolvassa és a bíróság asztalán lavő urnába helyezi. Ezután az *elnök* az urnában levő papírszeleteket egyenként kihuzza, a rajta levő nevet hargosan felolvassa s megkérdi előbb a vádlót, aztán a vádlottat, hogy elfogadják-e az illető esküdtet?

Ugy a vádlónak, mint a vádlottnak joga van bizonyos számú esküdtet *indokolás nélkül visszautasítani*. E nevezetes jogot azért adta a törvény a feleknek, hogy az esküdtszék pártatlansága, részrehajlatlansága minél nagyobb legyen. Oly esküdtet tehát, akit akár a vádló, akár a vádlott elfogultnak gondol az illető ügyben, egyszerűen «visszautasítom» szóval kihagyathat az esküdtszékéből. A visszautasított esküdtre ebben semmi megszügyenítő nincs mert *sem az elfogadásnak, sem a visszautasításnak okát adni, indokolni nem is szabad*, a felek csak annyit mondhatnak: „elfogadom”, vagy „visszautasítom.”

Hány esküdtet utasíthat vissza a vádló, hányat a vádlott, az attól függ, hánynyal van jelen több esküdt 12-nél? A 12-ön felül levő esküdtek közül felét a vádló, felét a vádlott utasíthatja vissza, ha páratlan számmal vannak 12-ön felül,

a vádlott egygyel többet. Hogy ez iránt vita ne legyen, az elnök előre kijelenti, hogy ki hány esküdtet utasíthat vissza.

Ha az elnök 12 oly esküdt nevét húzta ki, aki ellen a felek egyike sem élt visszautasítási jogával, az elnök az *esküdtszék*et megalakítottának jelenti ki. Ha azonban előrelátható, hogy a főtárgyalás sokáig fog tartani s nincs kizárva, hogy valamelyik esküdt helyettesítésére lesz szükség, az elnök a 12 rendes esküdtön felül még egy vagy több pótesküdtet is kisorsolhat. A pótesküdték épúgy leteszik az esküt s kötelesek épúgy figyelni és úgy viselni magukat, mintha rendes esküdtek lennének s ha valamelyik rendes esküdt a tárgyalás alatt megbetegedne, vagy okvetlenül el kellene távoznia, a pótesküdték fogják (a kisorsolás sorrendjében) annak helyét betölteni.

Hogy a ki nem sorsolt esküdtek hazamehetnek-e, vagy a törvényszéki épületben kötelesek maradni, míg egy másik ügy tárgyalása kezdődik, ez iránt az elnök intézkedik s ha a megkezdett tárgyalás előreláthatólag az egész délelőttöt vagy napot igénybe fogja venni, hazaküldi az illetőket, megmondván, hogy mikor kötelesek ismét megjelenni.

Ha a 12 esküdt és a pótesküdték ki vannak sorsolva, ekkor következik az esküdtszék megalakításának ünnepélyes befejezése, az eskü letétele. Az eskütétel előtt köteles mindenki, aki a teremben van, felállani s a letétel alatt állva maradni. Az esküdtek az új törvény szerint nem mondják el az eskümintát, hanem az elnök mindnyájukhoz a következő felhívást intézi:

„Esküdjenek önök a mindentudó és mindenható Istenre, hogy az N. N. ellen folytatott ügy-

ben az esküdtek kötelelességeit hiven teljesítik, a törvényt megtartják, a tárgyalás egész menetét gondos figyelemmel kísérik, a tárgyalás alatt álló ügyről határozatuk kimondásáig másval, mint esküdttársaikkal nem értekeznek és félretéve minden kedvezést, félelmet és személyes tekinteteket, mind a vádlott ellen, mind a mellette felhozott bizonyítékokat egyenlő gondossággal és pártatlan lelkiismeretességgel mérlegelik és ebből meritett meggyőződésük szerint igazságosan és a törvény értelmében határoznak.

E felhívás után az elnök *egyenként nevé-kön szólítja* az esküdteket és a pótesküdtöket és mindenik felszólított jobb kezét szívére téve külön azt feleli: „*Esküszöm, Isten engem ügysegéljen!*“, vagy ha valamelyik azt állítja, hogy az eskü vallásos meggyőződésével ellenkezik ahelyett ezt mondja: „*Becsületesemre és lelkiismeretemre fogadom!*“ E kijelentések által az esküdtek úgy tekintetnek, mintha az egész esküszöveget maguk mondták volna el.

b) *Az esküdtek kötelelessége a főtárgyalás s különösen a bizonyítási eljárás alatt.*

Az eskü letévése után az esküdtek elfoglalják a számokra kijelölt helyet, ami mindig a vádlott helyével szemközt van, hogy az esküdtek a vádlottat jól láthassák és figyelhessék.

Az esküdtek kötelelessége esküjükhöz képest *a tárgyalás alatt elejétől végéig jelen lenni* s az alatt *senki mással nem érülközni*, csak *esküdttársaikkal* és *az elnökkel*, akitől bármi tekintetben felvilágosítást kérhetnek; továbbá a bizonyító eljárás alatt a legnagyobb gondossággal és lelkiismeretességgel *figyelni* úgy a terhelő

mint a mentő bizonyítékokra, valamint a bizonyítás befejezése után a felek perbeszédeire és az elnök fejtegetéseire s végül a bíróság által hozzájuk intézett kérdésekre a tárgyalás alatt szerzett meggyőződésük szerint s a törvénynek az elnök által megmagyarázott értelmét szem előtt tartva, lelkiismeretesen és igazságosan feleleteket adni.

Ha a főtárgyalás egy nap alatt nem lenne befejezhető, az elnök félbeszakítja a tárgyalást és másnapra tüzi ki annak folytatását. E félbeszakítás esetében az esküdtek az elnök engedelmével eltávozhatnak a teremről s hazamehetnek étkezni vagy aludni, kötelesek azonban ez alatt csküjök szerint a tárgyalás alatt álló ügyről senkivel sem értekezni, még családtagjaikkal sem, valamint kötelesek az elnök által kitűzött órában a tárgyalás folytatására pontosan megjelenni. Ha valamelyik esküdte a tárgyalás folytatására későn jelenik meg, 200 koronáig, ha pedig egyáltalán nem jelenik meg, 500 koronáig terjedhető pénzbírsággal lesz azonnal büntetendő, sőt ha a főtárgyalást elmaradása miatt nem lehetett megtartani, az így okozott összes költségekben is őt mara ztalják el.

A főtárgyalás rendes menete röviden a következő.

Először is az elnök felolvastatja a jegyzővel a vádhatározatnak, illetőleg a vádiratnak a rendelkező részét. Ebből fog határozottan kitünni, mivel van vádolva a vádlott.

Ezután az elnök kiküldi a tanukat a teremről s részletesen kihallgatja a vádlottat. A vádlotthoz senki más nem intézhet kérdéseket, csak az elnök, sem a vádló sem az esküdtek maguk, sem a védő semmit sem kérdezhetnek

tőle, nehogy zavarba hozzák vagy önkéntelen vallomásra bírják. Még közvetve az elnök útján sem kérdezhet tőle senki semmit. A vádlottnak joga van az elnök kérdéseire is megtagadni a feleletet.

A vádlott kihallgatása után jön a tulajdonképeni *bizonyító eljárás*, t. i. a tanúk és szakértők kihallgatása, a felhozott okiratok felolvasása, a bűnjelek bemutatása stb. Ennek sorrendjét pontosan meghatározni nem is lehet, ez az eset körülményeihez képest változik.

A tanukat és szakértőket szintén az elnök hallgatja ki, de már ezekhez a két szavazó bírónak, az esküdteknek s a feleknek is joguk van kérdést intézni és pedig közvetlenül, nemcsak az elnök útján. Sőt mindezen személyeknek, tehát az esküdteknek is, joguk van új bizonyítékok (tanúk vagy okiratok) beszerzése iránt is indítványt tenni. Az ily indítvány felett a bíróság határoz. A bizonyítási eljárásban tehát az esküdtek már tevékeny részt vehetnek s helyesen is teszik, ha kételyeiket egy-két kérdéssel már itt igyekeznek eloszlatni,

Ha a bizonyító eljárás alatt az derült ki, hogy a vádlottra valamely oly ok forog fen, mely a bűnvádi eljárás folytatását vagy a büntethetőséget a törvény szerint teljesen kizárja, ilyenkor a szakbírósnak joga van az esküdtek megkérdezése nélkül azonnal megszüntetni a bűnvádi eljárást, illetőleg a vádlottat felmenteni és szabad lábra helyezni. Nevezetesen, ha bebizonyult, hogy a vádlott meghalt, vagy a vádló elejtette a vádat és a jogosítottak nem vették át, ilyenkor az eljárást nem is lehetne folytatni s így a szakbírósnak egy végzést hoz, melyben megszünteti az eljárást. Ha pedig az

derült ki, hogy a vádemeléshez szükséges *felhatalmazás* vagy *indítvány hiányzik*, vagy az illető zselemények miatt a vádlottat *már egyszer jogerősen elítélték*, vagy hogy a tettes ezen cselekményért a *királytól kegyelmet kapott* vagy a cselekmény elkövetésekor *még nem volt 12 éves*: ily esetekben a bíróság további eljárás nélkül *felmentő ítéletet hoz*. Miután ugyanis ilyenkor a büntető törvény szerint a tettet úgy sem szabad megbüntetni, teljesen *felesleges idővesztegetés lenne az esküdtekhez kérdéseket intézni* s őket megszavaztatni, mert bárminő határozatot hoznának, a bíróságnak okvetlenül fel kellene mentenie a vádlottat.

Ha azonban ezen okok egyike sem forogfen s az összes bizonyítékok előadattak, az elnök a bizonyító eljárást befejezettnek nyilvánítja. Erre következik az esküdtekhez intézendő kérdések megállapítása

c) *Az esküdtekhez intézett kérdések.*

A törvény azért veszi igénybe az esküdtek szolgálatát a büntető igazságszolgáltatásban, mert az esküdtek elfogulatlanabbul és megnyugtatóbban tudják mérlegelni a bizonyítékokat, mint a szakbírárság. Az esküdtek ezért épen csak azt döntenek el, *bűnösnek tartják-e a vádlottat* abban a cselekményben, melylyel vádolják *vagy nem?* Hogy ezt a kérdést könnyebben és világosabban eldönthessék, a bíróság köteles az esküdtekhez rövid, világos és határozott *kérdéseket intézni*, a melyekre az esküdteknek egyszerűen *igen-nel* vagy *nem mel* kelljen felelniök. *)

*) Angliában nem is intéznek külön kérdéseket az esküdtekhez, csak arra kell felelniök, elfogadják-e a vádlevelet vagy nem. Más államokban azonban mindenütt kérdéseket tesznek fel s így nálunk is, mert ily módon az esküdtek könnyebben megoldhaták feladatukat.

Az *első s u. n. főkérdés* mindig az, hogy bűnös-e a vádlott a vád tárgyává tett bűncselekményben? Ebben a kérdésben le kell írni a cselekmény tényálladékát is, hogy az esküdtek világosan értsék, miről van szó. Például ily főkérdés lesz: »Bűnös-e N. N. vádlott a gyilkosság bűntettében, mely szerint Nagy János korcsmárost 1899. december 1 én itt és itt előre megfontolt szándékkal agyonlőtte?»

Miután azonban az eset sokszor olyan lehet, hogy az esküdtek igazo'va látják ugyan a tényt, de az előre megfontolt szándékot nem, szóval lehet, hogy az első kérdést ugyan nem fogadják el, de valami kisebb cselekményben elmarasztalnák a vádlottat, ezért a bíróság tehet fel u. n. *kisegítő kérdést*, a mi nem más, mint egy *külön főkérdés*. Például az előbbi esetben: »Ha nem, akkor bűnös-e a szándékos emberölésben, mely szerint szándékát nem előre fontolta meg«, — vagy: »bűnös-e a rögtözös felindulásban elkövetett emberölésben?«. A *kisegítő kérdésre mindig csak akkor kell felelni, ha az az első kérdése nem-mel felelt* az esküdtek többsége. Ha ugyanis az első kérdésre igennel feleltek az esküdtek, akkor meg van állapítva a tettes bűnössége az első minősítés szerint s így a *kisegítő kérdésre nincs is szükség*.

Ezenkívül a törvény megengedi az u. n. *pót* vagy *mellékkérdés* feltevését is oly esetben, midőn a tárgyalás alatt valamelyik fél arra hivatkozott, hogy a tettes *beszámíthatlan állapotban* volt (pl. őrültségben, teljesen részegen vagy jogos önvédelemben) a cselekmény elkövetésekor. Ezt ugyan, ha csak lehet mindig bele kell foglalni a főkérdésbe, de ha ez által a főkérdés igen hosszú vagy bonyolodott lenne, ily esetben

lehet ez iránt küön kérdést tenni. Például a fentebbi esetben: „Ha igen, nem volt-e a tettes öntudatlan részeg állapotban”, vagy: „nem a saját személye ellen intézett jogtalan és közvetlen megtámadás visszaverésére használt jogos védelemben követte-e el a cselekményt?”. *Az ily pótló kérdésre mindig csak akkor kell felelni, ha a főkérdésre igennel feleltek az esküdtek*, mert ha a főkérdésre azt válaszolták, hogy a vádlott nem bűnös, akkor büntetéséről többé ugy nincs szó.

Lehetőleg minél kevesebb kérdést kell feltenni, hogy az esküdtek zavarba ne jöjjenek, de a hol az elhatározás megkönnyítése végett tanácsos valamely döntő mozzanatot kiemelni, ott éppen a törvény is megkívánja a külön kérdés feltevését. Így külön kérdést kell feltenni, ha a tettes ellen a vádiratban megjelölt cselekményen kívül *más cselekmény tényálladéka is* merült fel; továbbá oly ok fenlorgása iránt, a mely a *büntethetőséget* a törvény szerint *megszünteti*: pl. a kisérettől való önkéntes eállás, a jogos védelem határának megzavarodásból való tullépése, vagy a *mely súlyosabb, illetőleg enyhébb büntetési nem alkalmazását vonja maga után*. pl. a gyujtogatásnál az iránt, hogy tudhatta-e a tettes, hogy valaki a felgyujtott helyiségben tartózkodik, vagy emberölésnél az erős felindulás iránt, valamint az iránt hogyha a *tettes 16. évét még nem töltötte be, birt-e a cselekmény bűnösségének felismerésére szükséges belátással?*

Hogy milyen kérdések intéztesenek az esküd ekhez, ezt mindig a vádló, tehát a kir. ügyész vagy a magánvádló *indítványozza*. Az általa javasolt kérdéseket az elnök felolvastatja s *azokhoz* ugy a vádlott, mint a védő, valamint az es-

küldtek bármelyike hozzászólhat s indítványt tehet azok kiigazítása, megváltoztatása vagy újabb kérdések feltevése iránt. Ugy a vádlott, mint a védő, valamint az esküdtek bármelyike hozzászólhat s indítványt tehet azok kiigazítása, megváltoztatása vagy újabb kérdések feltevése iránt. Ugy a vádlott, mint az esküdtek kérhetik a javasolt kérdések írásbeli másolatát is hogy azokhoz alaposabban hozzászólhassanak, sőt azok megfontolása végett a tárgyalás félbeszakítását is kérhetik.

Ha a kérdésekhez többé senki sem akar hozzászólni, a bíróság dönt az azok iránt tett indítványok felett s a kérdések szövegét megállapítja és az elnök azokat felolvastatja.

d) *A perbeszéd és az elnök fejtegetése.*

A megállapított kérdések felolvasása után, előbb a vádló, azután a vádlott vagy védője elmondják perbeszédeiket, vagyis nyilatkoznak a bűnösség kérdéséről, amint a bizonyító eljárás alapján arról ők meggyőződtek. A perbeszéd első sorban az esküdtekhez intézetetnek, mert ők lesznek hivatva a bűnösség kérdésében dönteni. Igyekeznek azért az esküdtek mindkét fél fejtegetését pártatlanul megfigyelni és elbíralni, melyik fél állításai felelnek meg a bizonyítékoknak és a valóságnak.

Ha a felek a perbeszédben a kérdések módosítását kérték volna, a bíróságnak joga van a módosításokat megtenni s az így végérvényesen szövegezett kérdéseket az elnök ismét felolvastatja.

Ezután jön az elnök fejtegetése. Az elnöknek ugyanis a törvény szerint kötelessége az esküdtek visszanvonulása előtt utmutatást adni nekik feladatuk köréről, tehát megmagyarázni ne-

kik, hogy mi lesz a teendőjük, ha visszavonultak s ezenkívül *felvilágosítja őket* az illető eset elbirálásánál lenforgó *jogi kérdésekről*, t. i. *megmagyarázza nekik azon törvényeket*, melyek az esetre vonatkoznak, *megmagyarázza azon szempontokat*, melyek ezen törvények alkaimázásánál *irányadók s végül a feltett kérdéseket.*

Az elnöknek ezen fejtegetésében nem szabad a maga egyéni véleményét elárulnia sem a bizonyítás eredményéről sem a bizonyítékok mérlegelése tekintetében. A felmerült *bizonyítékokat tehát nem összegezi*, csak a jogi kérdéseket világosítja meg páratlanul, a mi azért szükséges, mert az esküdtek is *«a törvény értelmében»* határoznak.

Az elnöki fejtegetést senkisémm szakíthatja félbe és nem teheti felszólalás tárgyává. Ezzel az ügy tárgyalása véget ért s következik az *esküdtek határozata*. Az elnök e végből átadja a *legidősebb esküdtnék* az írásba foglalt kérdéseket, továbbá a tárgyalás folyamán felolvasott okiratokat, a felmutatott bünjeleket és az esküdtek kisorsolásának sorrendjét feltüntető jegyzéket. Az esküdtek erre tanácskozás és határozathozatal végett *visszavonulnak* a számukra fentartott tanácskozóterembe.

Az esküdttörósági főtárgyalás legfontosabb része az esküdtek tanácskozása és határozathozatala, miután az esküdtek határozata, az u. n. *verdict*, dönti el a per érdemét s az képezi az ítélet alapját.

1. Az esküdteknek a külvilágtól teljesen elszigetelve kell meghozni határozatukat, hogy az minden befolyástól független legyen. Az elnök köteles gondoskodni, hogy az esküdtek határozatuk meghozatala előtt tanácskozó termüket el

ne hagyják és az elnök írásbeli engedélye nélkül más egyénnel, mint esküdtársaikkal, ne érintkezzenek, Csak sürgős szükség esetén és halaszthatatlan teendők végett jöhetnek ki egyes esküdtek a teremből, vagy mehet be hozzájuk valaki, de mindig csak az elnök különös és írásbeli engedélyével. Különben még az elnöknek sem szabad hozzájuk bemenni.

Azon esküdtet, ki ezen szabály ellen vét, a bíróság 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetheti, az olyan egyént pedig, ki valamelyik esküdttel az elnök írásbeli engedélye nélkül érintkezik, 24 órára elzárathatja.

Az elnök által a legidősebb esküdtnek átadott iratokon és tárgyakon kívül még az esküdtek rendelkezésére kell bocsátani a Bünvádi Perrendtartásnak az esküdtek tanácskozására és határozatára vonatkozó szakaszait (363—370. §) magában foglaló kivonatát és pedig több példánybyn. Más iratokat, okmányokat vagy törvénykönyveket azonban nem szabad beadni.

Az esküdtek visszavonulásuk után mindegyik előtt a köztük legidősebbnek elnöklete alatt, szóbeli szavazással és egyszerű szótöbbséggel megválasztják *főnöküket*, ki az esküdtek elé terjesztett kérdéseket felolvassa s a további tanácskozást és a szavazást vezeti. Ha többen egyenlő számú szavazatot kaptak, az idősebbik tekintendő megválasztottnak.

A kérdések felett az esküdtek nem csak egyszerűen szavaznak, hanem előbb egymás között *tanácskoznak* s fésztelenül megbeszélhetik az egész ügyet.

Ha a tanácskozás közben az esküdtek többsége azon véleményre jut, hogy bármely jogi kérdésben *bővebb felvilágosításra van szüksége*,

az esküdtek a határozat meghozatala előtt visszatérhetnek a tárgyalási terembe s a főnökük által előterjesztett kérelmükre az einök, miután az ülést újból megnyitja, a *felek jelenlétében* nyomban megadja a kívánt felvilágosítást.

Továbbá, ha az esküdtek többsége a *kérdések megváltoztatását* vagy kiegészítését, esetleg *új kérdések* feltevését tartja szükségesnek, ez iránt a tárgyalási terembe visszatérve a nyilvános ülésen *indítványt* tehetnek. Ez indítvány iránt a felek minden esetben meghallgatandók y meghallgatásuk után a híroságnak kell felette has tározatot hoznia.

E két fontos jog által biztosítva van az esküdtek részére a tanácskozás és a határozat szabadsága, hogy t. i. *ne tekintsék magukat pusztá szavazó gépeknek*, kiknek a feltett kérdéseket egyszerűen szavazat útján kell eldönteniök, hanem egymás között *minden oldalról megvitat-hatják a tényállást, a bizonyítékokat s a feltett kérdéseket* a mennyiben valamely jogi kérdésben kétségeik vannak, vagy a feltett *kérdéseket* nem látják helyeseknek (a főkérdést pl. bonyolódottnak látják vagy enyhébb, esetleg egészen más minősítést akarnának kimondani) e tekintetben határozatuk kimondása e'ött kétségeiket hitelesen elossz'athassák, valamint a feltett kérdések megváltoztatása, illetőleg új kérdések feltevése iránt tehessenek indítványt.

Ha a bíróság a felek meghallgatása után a kérdéseket módosította, vagy új kérdést tett fel, ezeket épen úgy fel kell olvasni és az elnöknek aláírnia, mint az első ízben megállapítottakat. Ha azonban a bíróság ragaszkodik az előbbi kérdésekhez, ez esetben az esküdtek kötelesek azokra *felteket* adni, mert ily esetben indit-

ványuk bizonyára olyan volt, mely a törvénnyel ellenkezett.

A fevilágosítás megadása, illetőleg a bíróság határozatának kihirdetése után az esküdtek — a tanácskozás folytatása végett — ismét visszavonulnak termükbe.

A tanácskozás és a határozathozatalkor vissza kell gondolniok az esküdteknek a tárgyalás elején letett esküjökre, melyszerint azt fogadták, hogy „*meggyőződésük szerint igazságosan és a törvény értelmében*“ fognak határozni. Tehát lelkiismeretesen hányják-vessék meg a tárgyalás alatt felmerült összes bizonyítékokat, a vádlott körülményeit s úgy adjanak feleletet a kérdésekre, a mint benső *meggyőződésük és igazságérzetük* diktálja.

Ami a *törvény megtartására* s a „*törvény értelmében*“ való határozásra tett ígéretet illeti, ez nem azt jelenti, hogy az esküdtek kötelesek lennének a törvény vizsgálatába és mérlegelésébe bocsátkozni, hanem csak arra vannak ezzel felhiva, hogy *ne helyezék magukat a törvény felibe s ne tekintsék magukat oly korlátlan bírónak, kik a felmerült bizonyítékokkal és a törvénnyel ellentétbe helyezkedhetnek.* A törvény az esküdteknek is törvény s így azzal homlokegyenest ellenkező határozatot az esküdtek sem hozhatnak. Miután azonban a törvény maga sem ismer bizonyítási szabályokat, az esküdtek teljesen szabadon és *meggyőződésük szerint ítélik meg a bizonyítékok erejét* s a vádlott bűnösségét, vagy ártatlanságát az illető sajátos körülményeinek, viszonyainak *lelkiismeretes mérlegelése után* mondják ki. Csak arra ügyeljenek mindig, hogy *soha se a vádlott iránti ellenszenv, vagy rokonszenv vezesse*

őket a döntésnél, hanem pártatlan s lelkiismeretes meggyőződésük és igazságérzetük szerint ítélik meg, *lehet-e a vádlottra a törvényt alkalmazni vagy nem.*

A tanácskozás befejezése után, az esküdtek főnöke a kérdéseket a feltevés sorrendjében *szavazás alá bocsátja* és mindegyik esküdtet azon sorrendben, a melyben nevüket kihúzták, *szavazatának élőszóval kijelentésre* hívja fel, végül saját szavazatát is kijelenti. Ha azonban az esküdtek közül egy is kívánja, a szavazás *titkos* leend. Ily értelemben tehát egyhangu megállapodás esetén is szavaznak, mert mindenik külön kijelenti véleményét.

A *szavazásnál* az esküdteken kívül, semmiség terhe alatt, *senki sem lehet jelen*, még olyanok sem, kik a tanácskozás alatt, valami halaszthatatlan teendő miatt, írásbeli engedéllyel bemehettek. Erre a főnöknek kötelessége felügyelni.

A *szavazás minden kérdésre* s az egész kérdésre csak *igen* vagy *nem* szóval történik azonban a kérdésnek valamely tüzetesen megjelölt részére igennel, többi részére nemmel lehet szavazni. Ez utóbbi eset állhat elő, ha például a beszámíthatóságot kizáró ok fenforgása iránti kérdés a főkérdésbe belefoglaltatott.

A főnök a szavazás eredményét, annak megjegyzésével, hogy a határozatot *hány szavazattal* hozták, mindenik kérdés mellé *odairja* és *aláírja*. Feljegyzésében vakarásnak nem szabad előfordulni, az esetleg szükséges törléseket, széljegyzéseket vagy beszúrásokat aláírásával ellátott jegyzetben kell saját igazításainak elismernie.

Ha az esküdtek elhagyták tanácskozótermüket, többé egyikök sem változtathatja meg szavazatát,

A szavazás lefolyását és az egyes szavazatok arányát az esküdtek kötelesek *titokban tartani*.

Igen fontosak a törvény azon szabályai, melyek azt tartalmazzák, hogy *hány szavazat kell az elítéléshez és hány a felmentéshez*. Az esküdtek oly határozatához, a mely a vádlottat *bűnösnek* mondja ki, vagy a büntető törvények külön rendelkezései értelmében *súlyosabb büntetési nemnek* vagy *magasabb büntetési tételnek* alkalmazását (*minősítő körülmény*) vonja maga után, *legalább 8 igenlő szavazat* szükséges. Ha tehát azon kérdésre, hogy *„bűnös-e a vádlott...?”* csak 7 igen s 5 nem szavazat van, ez esetben a *verdict felmentő* s az esküdtek főnökének azt kell kijelentenie, hogy *„a vádlott nem bűnös.”* Minden más esetben az egyszerű szótöbbség elegendő. 8 igen vagyis a *szavazatok két harmada* e szerint *csak a marasztaló verdicthez* és pedig a *főkérdésre* nézve szükséges. A többi kérdéseknél 7 szavazat is elég *)

Ha a *szavazatok egyenlően oszlanak* meg egy ősrégi perjogi elv szerint, a *vádlottra kedvezőbb* vélemény válik határozattá. A szavazatok egyenlő megoszlása esetén ennél fogva *bármely kérdésnél* a vádlottra *kedvező* vélemény tekintik érvényesnek.

Azon esküdtek, a kik a *főkérdésre „nem”* mel szavaztak, azonban a *főkérdést* a többség marasztalólag oldotta meg, a további kérdéseknél a szavazástól *tartózkodhatnak*, *szavazatuk* azonban a további kérdéseknél mindig a *vádlottra kedvezőbb szavazatokhoz* számítatik.

A szavazás befejeztével s eredményének feljegyzése után az esküdtek visszatérnek a tár-

*) Eddigi sajtóeljárásunkban marasztaló verdicthez is elég volt az egyszerű szótöbbség.

gyalási terembe s elfoglalják helyeiket. Az esküdt-bíróság elnöke *újra megnyitja* az ülést s felhívásra az esküdtek *főnöke felolvassa a kérdéseket, a rájuk adott válaszokkal együtt.* Az esküdtek határozatának felolvasása alatt a *vádlottnak nem szabad jelen lennie*, mert megeshetik, hogy a bíróság a verdictet szabálytalannak, vagy helytelennek látván, helyesbitő eljárásra leend szükség s a vádlottban az esküdtszék iránti bizalmának csökkenését idézné elő, ha az ő jelenlétében történnék az esküdtek visszaküldése és az új, esetleg egészen ellenkező verdict felolvasása. *A vádlott előtt csak a végérvényes verdict lesz kihirdetendő.* Ellenben az *összes esküdteknek jelen kell lenniök a verdict felolvasásánál* és pedig semmiség terhe alatt, hogy ellenőrizzék főnöküket, vajjon helyesen jelenti-e ki a verdictet.

A törvény előírja, hogy az esküdtek főnöke *mindig a következő szavakkal vezesse be felolvasását: „Becsületemre és lelkiismeretemre, Isten és emberek előtt bizonyítom, hogy az esküdtek határozata a következő:”* . . . E forma az esküdtszéki határozat kihirdetésének ünneplésséget mozditja elő s egyuttal a verdict azonosságának hitelességét akarja bizonyítani.

Ha az esküdtek határozata *bűnösséget*, vagy *súlyosító körülményt állapít meg*, e határozatok mindenikénél a főnöknek *csak annyit szabad kijelenteni*, hogy az esküdtszék ezt a határozatot *„hátnél több” szavazattal hozta.* A szavazatok arányát *más módon részletesebben*, (péld, hogy egyhangulag vagy szótöbbséggel hozatott-e a verdict), a vádlottra *kedvező határozatoknál pedig egyáltalán nem szabad megjelölnie.* A felmentő határozatot tehát a főnök így hirdeti ki: *„Becsületemre . . . a vádlott nem bűnös”*, Az új

törvény tehát eltér eddigi sajtó- esküdtszéki gyakorlatunktól, mely szerint a szavazatok aránya minden feleletnél különösen kijelentetett, a mi igen gyakran elárulta a szavazás ingadozását s épen nem szolgált az esküdtszék népszerűsítésére. Az új törvény ezen rendelkezése elejét fogja venni az esküdtszék ellen táplált alaptalan bírálatoknak s a verdict határozottságát és erkölcsi súlyát is emelni fogja.

Az esküdtszék felolvasott határozatát a főnök aztán átadja a bíróság elnökének, a ki a jegyzővel együtt aláírja azt s az iratokhoz csatolja.

f) *Az esküdtszék határozatának helyesbítése és az ügynek más esküdttörvényszék elé utasítása.*

1. Miután az esküdtek határozata ellen érdemleges felelvetelnek nincs helye, egészen jogosan kívánja meg a törvény határozatukkal szemben, hogy az világosan és határozottan döntse el a kérdést s szabálytalanságot vagy törvényteleniséget ne tartalmazzon. Ezért az esküdtszék mellett működő bíróságot feljogosítja, illetőleg ennek kötelességévé teszi, hogy az esküdtek határozatát ilyen szempontból megvizsgálja s a mennyiben a bíróság azon nézetben lenne, hogy az esküdtszék határozata *alakjára nézve nem szabályszerű* vagy *valamely kérdés lényegére nézve homályos, hézagos*, vagy *önmagának ellenmondó* (péld. a bűnösségre csak 7 igen szavazat van s a főnök mégis azt jelentette ki, hogy a vádlott bűnös): a bíróság a kérdések megváltoztatása, vagy kiegészítése mellett vagy e nélkül is *hivja fel az esküdteket*, hogy határozatukat *javítsák* vagy *egészítsék ki*, illetőleg adjanak feleletet a megváltoztatott vagy kiegészített kérdésekre. Ezt a helyesbítő eljárást kell

elrendelni akkor is, ha egyes esküdtek azt állítják, hogy *a kihirdetett határozat nem hiven tünteti fel az esküdtszék határozatát.*

A bíróság ezen joga nem teszi a bíróságot az esküdtszék felettes hatóságává, hanem csak abból az ellenőrző és kiképző szerepkörből folyik, melyet a törvényszéki tanácsnak az esküdtszék mellett be kell töltenie s abból az alapelvből, hogy az ügy elítélése a két birói testület *közös feladatát* képezi. A törvényszék éppen azért működik az esküdtszék *mellett*, hogy ennek nem szakképzett, nem hivatásos birói tagjait útbaigazítsa, segítse munkájukban s nagy erkölcsi fel lösség is terhelné a törvényszéket, ha h bas vagy hiányos verdictet fogadna el ítélete alapjául.

A helyesbitő eljárás nem von le semmit az esküdtszék méltóságából mert *nem a törvényszék javítja ki a hibát*, hanem *maga az esküdtszék*, mely a bíróság ilyen felhívására *újból visszavonul tanácskozás végett.* Nem is tekinthető ez az esküdtek befolyásolásának, mert az enök az újabb visszavonulás esetében, ha a határozat csak *alaki tekintetben esik kifogás alá*, csak arra figyelmezteti őket, hogy határozatukat *érdemileg nem kell és nem is szabad megváltoztatniok* hanem csak a hiányokat javíthatják ki. Ha pedig az ügy érdemében tévedtek, akkor is csak arról világosíthatja fel őket hogy határozatuktól egészen eltérhetnek, de joguk van ahhoz ragaszkodni is.

A helyesbitő eljárást a törvényszék mindaddig elrendelheti, míg az ítéletet meg nem hozta. Rendesen ugyanis a bíróság a tanácskozáskor veszi észre az esküdtszéki határozat hiányait vagy hibáit, jogot kellett azért adni a törvényszéknek, hogy a helyesbitést még ilyenkor is elrendelhesse.

Ha az esküdtek az újból megtartott tanácskozás után új határozatot hoztak, ezt úgy kell a kérdések mellé írni, hogy az *előbbi olvasható maradjon*.

Ha az esküdtek ragaszkodnak azon határozatukhoz, melyet a bíróság homályosnak, hézagossnak vagy önmagával ellenmondónak jelentett ki, az eskudtbíróság ez esetben az ügyet a következő ülészsakra *új esküdtszék elé köteles utasítani*. Ez szükséges viszont a törvényszék tekintélyének megóvása végett s egyuttal az ügy teljes és igazságos, pártatlan elintézéséhez. A bíróság eme határozata ellen azonban a felek felfolyamodással élhetnek s ennek felfüggesztő hatálya van.

2. Ha az esküdtek a vádlottat *bűnösnek mondták ki s a bíróság valamennyi tagja* úgy van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy érdemében a *vádlott sérélmére tévedtek*, a bíróságnak joga van a további eljárást felfüggeszteni s az ügyet *indokolás nélkül* hozandó határozattal a legközelebbi ülészsak eskudtbírósága elé utasítani.

A verdict eme *hatályon kívül helyezése* csak a marasztaló határozattal szemben van megengedve, a mi pusztán a *vádlott érdekeinek megvédésére* szolgál. A felmentő verdict ellen semmi esetben sincs felfüggesztési joga a bíróságnak, mert a *bűnös felmentése* nem ingatja meg a jogrendet annyira, mint az ártatlan elítélése.

A bíróság ily határozatot csak *hivatalból* hozhat, a feleknek nincs joguk azt indítványozni. E határozat az ítélet kihirdetéseig, tehát még az ítélet meghozatala után is hozható, azonban csak akkor, ha a *bíróság mindhárom tagja egyhan-*

gúlag tévesnek tartja a verdictet. A vádlott ez esetben a terembe hivatik. esetleg elővezettetik s az elnök *a jegyző által felolvastatja neki a bíróság határozatát.* E határozat ellen perorvoslatnak nincs helye.

A bíróság ilyen határozata alapján a következő ülészsakra, sürgős esetben pedig a folyó ülészsak végére, *új esküdttbírószági tárgyalás* tűzendő ki. Az új esküdttbírószágban az előbb eljárt esküdttbírószág esküdtt tagjai nem vehetnek részt. Az új esküdttszék határozata alapján a bíróság *köteles ítéletet hozni* s ennél az új esküdttszék határozatát venni alapul, a vádlottra azonban *nem állapíthat meg súlyosabb büntetést, mint a melyet a korábbi esküdttszék határozata alapján lehetett volna megállapítania,* miután az új verdict hozatala éppen a vádlott érdekében történt.

g) A bíróság ítélete.

Ha a helysbító eljárásnak nincs helye, vagy az megtörtént, valamint ha az eljárás felüggesztésére sincs ok, ez esetben következik az esküdttszék határozatának a vádlott előtt való *kihirdetése* és ezután az *ítélethozatal.*

A verdict kihirdetése végett az elnök behivatja, illetőleg bevezetteti a vádlottat, ki az esküdtek első visszavonulása óta a teremből távol volt, s *a jegyzővel felolvastatja* előtte az esküdttszék végleges határozatát.

Ha az esküdtek a vádlottat *nem bűnösnek* mondták ki, vagy ha a beszámítást kizáró ok fenforgása iránt tett kérdésre igenlő választ adtak, *a bíróság a vádlottat azonnal,* tanácskozás végetti *visszavonulás nélkül, ítélettel felmenti.* A felmentést azonban maga *a bíróság* és pedig

ítélettel mondja ki, nem úgy mint eddigi sajtó-eljárásunk szerint történt, hogy t. i. maga az *elnök* mondta ki és pedig a verdict alapján, tehát *ítélethozatal nélkül*.

Ha ellenben az esküdtek határozata a vádlottat *bűnösnek* nyilvánította, ez esetben a verdict felolvasása után először a *vádló* terjeszti elő indítványát, de csak az alkalmazandó *büntetési tételre* nézve, azután a *sértett* nyilatkozhatik magánjogi igénye tekintetében, s végül a *vádlott* és *védője* egy ízben felszólalhatnak. *Az esküdtek határozatát azonban bíráló tárgyává tenni egyik félnek sem szabad.*

Erre a *biróság* tanácskozás végett *visszavonul* s meghozza *ítéletét* s a terembe visszajött elnök újból megnyitja a *főtárgyalást* s a felek és az esküdtek jelenlétében *kihirdeti az ítéletet*. Az ítélet mindig „*Ő felsége a király nevében*“ hirdettetik ki s ezért a király neve iránti tiszteletből s az ítélet fontosságának elismerése végett is, a kihirdetés alatt úgy a *biróság* mint az esküdtszék s az összes jelenlevők kötelesek felállani s azt állva meghallgatni.

Az ítélet kihirdetése után a *vádló* és a *vádlott* s a *védő* nyilatkozhatnak, hogy kivánnak-e semmiségi panaszszal élni az ítélet ellen. E nyilatkozat jegyzőkönyvbe vételével a *főtárgyalás* véget ért s ha az napra már nincs más *főtárgyalás* kitűzve, az esküdtek eltávozhatnak.

11. §. *Az esküdtbiróság ítélete elleni perorvoslat.*

Miután az esküdtbirósági ítélet 15 bíró lelkiismeretes tanácskozásának az eredménye, s miután az esküdtbiróság előtti *főtárgyalás* oly hozzászadalmas, hogy az elhamarkodott ítélet itt ki van zárva s így az itt hozott ítélet úgy a közönségre,

mint a felekre megnyugtató lehet; ezért a törvény nem is enged meg érdemleges felebbvitelt, u. n. felebbezést az e. b. ítélet ellen. Csupán *semmisségi panasz*nak van helye az ítélet ellen oly esetekben, midőn a bíróság valamely lényeges *eljárási szabályt* sértett meg, pl. az esküdszéknek nem szabályszerűen alakította meg, vagy ha valamelyik esküdt nem volt jelen az egész tárgyaláson s mégis részt vett a határozásban, vagy oly esküdt vett részt, akit ki kellett volna zárni, vagy ha a verdict homályos, vagy ellentmondó magának stb. Ilyen *alaki hibák* miatt a felek bármelyike semmisségi panaszt intézhet a *kir. Curia*hoz, a mely ha a panaszt alaposnak találja, az egész *eljárást megsemmisítheti* és új *főtárgyalást rendelhet el*.

Ezenkívül semmisségi panasszal lehet élni akkor is, ha az ítélet az *anyag*i büntetőtörvény valamely *lényeges alapelvét sértette* meg, pl. oly cselekményért ítétek el valakit, ami nem büntető, vagy olyan egyént, (pl. 12. éven alóli, örült) ítétek el, akit a törvény felment a büntetés alól, vagy ha a bíróság ok nélkül élt a rendkívüli enyhítési jogával, vagy kellő okok dacára nem élt azzal. Ily esetekben a Curia szintén *megsemmisítheti az egész eljárást*, vagy csak az *ítéletet*, illetőleg *annak törvénytelen részét*, ez utóbbi esetben azt maga a törvénynek megfelelően *kijavíthatja*. Ilyen esetekben azonban igen ritkán fognak előfordulni s így a Curia az esküdtbíróság ítéletét érdemlegesen igen ritkán fogja megváltoztatni. *Felmentő ítéletet* ily okból *nem is változtathat meg*, csak akkor, ha az esküdtbíróság valamely *lényeges körülményt* az ügyben *nem ismert fel*, vagy *mellőzött*, de ilyenkor új esküdtbíróság elé kell utasítani

az ügyet. A tényállást ugyanis maga a Curia sohasem vizsgálhatja felül, hanem a mit az esküdtbiróság megállapított, azt köteles ő is valónak tekinteni s ebből kifolyólag valamely elítélt vádlottat is csak akkor menthet fel, ha az esküdtbiróság által megállapított tényekből egészen világos, hogy a vádlott nem lett volna megbüntethető.

A szakbiróság által megállapított büntetési mértéket pedig csak akkor emelheti fel, vagy szallithatja le, ha a bíróság a törvényes maximum vagy minimumot alaptalanul lépte át. De a Curia itt is azon enyhítő és sulyosító körülményket veheti csak figyelembe, melyeket a bíróság megállapított s így erre is igen ritkán fog eset felmerülni mert az alsóbíróság óvakodni fog a törvényt áthágni.

12. §. A kötelességszegő esküdtek büntetése.

Miután a törvény a fentebbiekből láthatólag oly nagy hatalmat adott a polgárok kezébe, hogy polgártársaik élete és szabadsága felett lesznek hivatva egyes esetekben határozni, a törvény megkívánja a leendő esküdtektől, hogy e fontos jogot s az esküdti működés méltóságát atérezzék és azt művelt emberekhez állóan, pontosan és lelkiismeretesen teljesítsék. S bár az állam fel is t szí polgáraitól, hogy ezt önként s kényszer nélkül meg fogják tenni, mégis nehogy egyes kivételesen hanyag esküdtek kötelességmulasztása által a büntető igazságszolgáltatás rendes menete meg legyen akasztva, vagy nehezítve, kénytelen volt az ily hanyagság büntetéséről is előre gondoskodni, hogy a kit lelkiismerete nem hajt a pontosságra, e büntetés tudata tartson vissza ily mulasztásoktól.

A törvénynek eme büntetései a következők:

1. Az az esküdt, ki a megidéztetés dacára az esküdtbiróság ülésére az *időzésben kitett idő után* (tehát *elkészve*) *jelenik meg*: 200 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntethető.

2. Aki az időzésre egyáltalán *meg nem jelent*, vagy az ülészak betegezése előtt az *elnök engedélye nélkül eltávozott*, 10—500 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendő. *Ismétlés esetében* ezt a büntetést ugyanazon ülészakban is *újra kell alkalmazni*, sőt az ilyenkor 1000 koronáig felemelhető.

Ezen pénzbüntetésen felül az az esküdt, aki elmaradása vagy önkényes eltávazása folytán valamelyik évben esküdti szolgálatot nem teljesített, a *következő évre az évi lajstromba okvetlenül felveendő*.

Azonban aki elmaradását vagy eltávazását még az *ülésszak folyamán* vagy a büntetést megállapító határozat kébesítésétől számított *8 nap alatt alapos okkal* (betegség, elháríthatlan akadály) *kimentti*, a fentebbi *büntetések alól felmentendő*.

3. Az az esküdt, a ki *valótlannak bizonyult mentességi okot* jelentett be, — a ki a kizárás iránt feltett kérdésre a *reá nézve fenforgó kizárási okot szándékosan nem jelentette be*, — a ki az eskü vagy az ünnepélyes fogadalom *letevését* vagy a törvényben meghatározott *más kötelességének teljesítését az elnök figyelmeztetése dacára megtagadja*: 50 - 1000 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntetendő.

Ha a kötelességszegés, elmaradás, vagy távozás miatt a főárgyalást ismételni kellett, vagy el kellett napolni: a kötelességszegő esküdt az ebből származott *költségekben is elmaraszta-*

landó. Ha azonban az esküdt mulasztását igazolni tudta s ennek folytán a pénzbírság alól felmentetett, ez esetben a költség viselésének terhe alól is felmentetik.

Mindezen kötelességzegési esetekben a törvényben megállapított büntetések alkalmazása, vagy a kiszabott bírság elengedése, leszállítása, valamint az okozott költségekben való marasztalás felett az esküdttörvényszék *szakbirói tanácsa* határoz, de mindig az előterjesztett *bizonyítékok alapján* s ha az *illető esküdt jelen van, ennek meghallgatása után.*

Az esküdttörvényszék ilyen határozata ellen az esküdteknek joga van a *királyi táblához felfolyamodni* s addig míg a kir. tábla nem dönt ez ügyben, a pénzbírság nem hajtható be. A kir. tábla határozata ellen azonban *további felfolyamodásnak, sem más jogorvoslatnak helye nincs.*

Látni való a fentebbiekből, hogy mindezen büntetéseket egyszerűen el lehet kerülni, ha az esküdt *pontosan megjelenik az idézésekre s a törvényben előirt kötelességeit mindig pontosan teljesíti.* Nem is lenne szép dolog, ha a magyar esküdtszék tagjait büntetéssel kellene kényszeríteni kötelességeik teljesítésére s reméljük is, hogy ily büntetésekre mentől ritkábban lesz szükség.

*

Végül megemlítem itt, hogy az esküdteknek járó *napidíjat* és *utazási költséget* mindig egy-egy *ülésszakra* s nem egy-egy főtárgyalásra kell kérni és pedig az *ülésszak berekesztése előtt.* Ezen összegeket maga az *elnök állapítja meg* és *utalványozza* az esküdteknek.

TARTALOM.

	Lap
Bevezetés	1

I. RÉSZ.

Az esküdtbiróság és az esküdtszék lényege, jelentősége, haszna és történelme.

1. §. Az esküdtszék jelentősége és haszna	4
2. §. Az esküdtszék rövid történelme és mai elterjedése	12
3. §. Az esküdtszék Magyarországon	18

II. RÉSZ.

Az esküdtbiróság és az esküdtszék szervezete.

4. §. Az esküdtbiróságok	22
5. §. Az esküdtképesség	25
6. §. Az esküdtek összeírása és a névjegyzékek	30
7. §. Az esküdtek díjazása	37
8. §. Az esküdtbiróságok hatásköre	38

III. RÉSZ.

Az esküdtbiróságok előtti bűnvádi eljárás.

9. §. A bűnvádi per általános menete	49
10. §. Az esküdtbiróság előtti főtárgyalás	51
a) az esküdtszék megalakítása	51
b) az esküdtek kötelessége a főtárgyalás s különösen a bizonyítási eljárás alatt	55
c) az esküdtekhez intézett kérdések	58
d) a perbeszéd és az elnök fejtegetése	61
e) az esküdtek határozata. A verdict	62
f) az esküdtszék határozatának helyesbitése és az ügynek más esküdtbiróság elé utasítása	69
g) a bíróság ítélete	72
11. §. Az esküdtbiróság ítélete elleni perorvoslat	73
12. §. A kötelességszegő esküdtek büntetése	75

Sajtóhibák.

- A 18. lapon a harmadik bekezdés után teendő: 3. § *Az esküdtszék Magyarországon.*
- A 25. › az első bekezdés után teendő: 5. §. *Az esküdtkéesség.*
- A 62. › a harmadik bekezdés után teendő: e) *Az esküdtek határozata. A verdict.*
-